

**JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN
KOTOUTUMISEN EDISTÄMISOHJELMA 2021-2024**

Sisällys

Kaupunginjohtajan tervehdys	4
1 Johdanto	5
2 Kotoutumisen edistämisohjelman suuntaviivat	7
2.1 Valtion kotouttamisohjelma 2020–2023	7
2.2 Laki kotoutumisen edistämisestä	7
2.3 Kaupunkistrategia ja kytkökset muuhun ohjelmatyöhön	8
2.4 Tavoitteet ja tunnistetut ilmiöt	9
2.5 Maahanmuuttaneet Jyväskylässä	9
3 Ilmiöt	11
3.1 Suomen kielen oppimisen haasteet ja opiskelumahdollisuuksien puute	11
3.2 Maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään	12
3.3 Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet	13
3.4 Pitovoiman lisääminen	14
4 Maahanmuuttaneiden palvelut Jyväskylässä	16
4.1 Lakisääteiset palvelut	16
4.1.1 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma	16
4.1.2 Ohjaus ja neuvonta: International Jyväskylä – Info Center	17
4.1.3 Kansainvälinen viestintä, tulkkaminen ja kääntäminen	17
4.2 Sosiaali- ja terveystyö	18
4.2.1 Kotoutumispalvelut - Pakolaisten vastaanotto	18
4.2.2 Turvapaikanhakijat	19
4.2.3 Paperittomat	19
4.3 Koulutus	20
4.3.1 Kotoutumiskoulutus	20
4.3.2 Varhaiskasvatus	20
4.3.3 Perusopetus ja aikuisten perusopetus	20
4.3.4 Ammatilliset oppilaitokset ja lukiot	22
4.3.5 Korkeakoulut	22
4.3.6 Vapaa sivistystyö – kansalaisopistot ja kansanopistot	23
4.4 Työllisyyden edistäminen	24
4.4.1 Maahanmuuttaneiden työllisyys Jyväskylässä	24
4.4.2 Työllisyyden kuntakokeilu	24

4.4.3 Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus.....	25
4.4.4 TE-palvelut.....	25
4.5 Muut kotoutumista edistävät ja tukevat palvelut.....	26
5 Seuranta ja mittarit.....	28
5.1 Laadulliset mittarit.....	28
5.2 Määrälliset mittarit.....	28
Johtopäätökset.....	32
Liitteet.....	33
Liite 1: Käsitteet.....	34
Liite 2: International Jyväskylä – ekosysteemi	36
Liite 3: Maahanmuuttaneiden palvelupolut Jyväskylässä	37
Liite 4: Kotoutumisen edistämishjelman toimenpiteet.....	39
Liite 5: Kotoutumisen edistämishjelman mittarit.....	41
Liite 6: Maahanmuuttajatyön verkostot Jyväskylässä.....	42
Liite 7: Pakolaisten vastaanoton käytännöt	44
Liite 8: Pakolaisten terveystarkastuskäytännöt.....	45

Kuvat

Kuva 1 Jyväskylän 10 suurinta kansallisuutta.....	9
Kuva 2 Ulkomaalaisten osuus Jyväskylässä, Keski-Suomen maakunnassa ja koko maassa vuodesta 1990 vuoteen 2019.....	10
Kuva 3 Tunnistetut ilmiöt maahanmuuttaneiden tarinoiden pohjalta.	11
Kuva 4 Alkukartoitukset eritaustaisille henkilöille tehdään eri paikoissa	16
Kuva 5 Jyväskylän koulujen muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien prosenttiosuudet.....	21
Kuva 6 Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät Jyväskylässä vuodesta 2010 vuoteen 2020.....	22
Kuva 7 Korkeakoulujen mittareita vuodelta 2019, lähde Vipunen.	30
Kuva 8 International Jyväskylä -ekosysteemi	36
Kuva 9 Ulkomaan kansalainen työnhakijna prosessikuva.....	37
Kuva 10 Perhesyiden takia tulevan prosessikuva.....	37
Kuva 11 Opiskelijan prosessikuva.....	38
Kuva 12 Humanitaarisista syistä tulevan prosessikuva.....	38

Kaupunginjohtajan tervehdys

Jokainen on tervetullut Jyväskylään

Hyvinvoivat asukkaat ja kasvava väestö ovat Jyväskylän elinvoimatekijöitä. Jyväskyläläisten ikääntyessä työikäisten määrä vähenee. Siksi työperäinen maahanmuutto on kaupungillemme yhä tärkeämpää. Tällä hetkellä Jyväskylän väestöstä noin 5,4 % eli noin 7700 asukasta on vieraskielisiä ja määrä kasvaa jatkuvasti.

Kun vieraskielisten määrä kasvaa, on meidän kaupunkina tarkasteltava ja kehitettävä palveluitamme myös kotoutumisen edistämisen näkökulmasta. Kotoutumisen edistämishjelman tavoitteena on, että maahanmuuttaneille tarjottavat palvelut ovat Jyväskylässä kunnossa.

Pyrimme toiminnallamme siihen, että jokainen maahanmuuttanut asukkaamme voi olla aktiivinen ja yhdenvertainen asukas kaikilla yhteiskunnan ja elämänsä osa-alueilla. Tämän tavoitteen toteuttamista tukee myös kotouttamisen edistämishjelma, jonka halutaan syventävän eri toimijoiden yhteistyötä ja vuoropuhelua yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Jyväskylään tullaan työn, opiskelujen ja perhesyiden vuoksi. Pieni osa maahanmuuttaneista saapuu Jyväskylään kansainvälisen suojelun takia. Kaupunki kehittää maahanmuuttajataustaisille tarjottavia palveluita nykyistä monipuolisemmaksi ja eri syistä Jyväskylään muuttaneet asukkaat huomioivaksi. Pakolaistaustaisten kotoutumispalveluiden rinnalle suunnitellaan rakennettavan eri taustaisille maahanmuuttaneille suunnatut ohjaus- ja neuvontapalvelut.

Jyväskylä on koulutuksen ja osaamisen kaupunki. Kotoutumisen edistämishjelmassa huomioidaan myös ulkomaalaistaustaiset opiskelijat. Ulkomaalaistaustaiset osaajat ovat opiskelijakaupungissa merkittävä osaajajoukko ja yhä kansainvälistyvämmässä ympäristössä merkittävä elinvoimatekijä alueen yrityksille ja toimijoille.

Jyväskylä on yksi Suomen viidestä kasvukeskuksesta ja työvoimaa tarvitaan yhä useammalla alalla. Kasvun ansiosta kaupunkiin syntyy uusia työpaikkoja ja kaupungistamme tulee yhä kiinnostavampi paikka työperäiselle maahanmuutolle ja toivottavasti myös yhä useampi opiskelija haluaa jäädä Jyväskylään.

Jyväskylää rakennetaan yhdessä. Siinä meillä jokaisella on oma roolimme. Kotoutuminen vaatii yhteiskunnan kykyä ottaa uusia asukkaita vastaan sekä tulijan motivaatiota aloittaa elämänsä uudessa paikassa ja uudenlaisessa ympäristössä. Ihminen ei kuitenkaan kotoudu pelkkien peruspalveluiden avulla vaan muodostaa siteen ennen kaikkea ympärillään oleviin ihmisiin sekä toimivaan yhteiskuntaan. Meillä jokaisella onkin mahdollisuus toimia siltana tutustuttaessa jyväskyläläiseen elämään, ympäristöön ja kulttuuriin. Arkiset kohtaamiset päiväkodissa, koulussa, työpaikoilla ja muissa yhteisöissä kasvattavat keskinäistä ymmärrystä ja vähentävät ennakkoluuloja.

Liikuntapääkaupunki Jyväskylässä on paljon mahdollisuuksia seura- ja yhdistystoimintaan. Myös muiden harrastusten kirjo on laaja ja monipuolinen. Kolmas sektori tarjoaa valtavan määrän kiinnittymisen paikkoja. On tärkeää, että me kutsumme ja rohkaisemme Jyväskylään muuttuneet mukaan erilaiseen vapaa-ajan harrastustoimintaan ja autamme tutustumaan kotikaupunkimme tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Onnistunut kotoutuminen tarkoittaa oman paikan löytämistä, yhteistyötä, hyviä kohtaamisia ja toimivia palveluita. Yhdessä rakennamme kansainvälistä ja yhdenvertaista Jyväskylää, jonne jokainen on tervetullut.

Timo Koivisto

kaupunginjohtaja

1 Johdanto

Jyväskylä on kansainvälinen kaupunki, jonka vieraskielinen väestö kasvaa vuosi vuodelta. Väkiluvun kasvu on viime vuosina perustunut pääosin kuntienväliseen nettomuuttoon ja nettomaahanmuuttoon. Eniten vieraskielisiä saapuu Venäjältä ja Virosta, mutta myös Lähi-idästä ja Afrikasta on muutettu Jyväskylään. Puhutuimmat vieraat kielet Jyväskylässä ovat venäjä, englanti, persia/farsi, arabia ja kurdi.

Kotoutumisen edistämishjelma perustuu lakiin kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386), jonka 32 §:n mukaan kunnan on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotoutumisen edistämishjelma, joka hyväksytään kunnanvaltuustossa. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluita tulee järjestää osana kunnan peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluina sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Kotoutumisen edistämishjelma otetaan huomioon kuntalain (410/2015) 110 § mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Jyväskylän ensimmäinen ulkomaalaispoliittinen ohjelma laadittiin vuonna 1993, ja ensimmäinen kotoutumiseen liittyvä ohjelma vuonna 1996. Vuosina 2000 ja 2006 kotouttamishjelmat laadittiin seutukunnallisena yhteistyönä Laukaan, Muuramen ja Jyväskylän maalaiskunnan kanssa.

Monikulttuurisuusohjelma laadittiin vuosille 2013–2016. Edellinen kotouttamishjelma 2017–2020 oli osa hyvinvointisuunnitelmaa. Tämän kotoutumisen edistämishjelman 2021–2024 päivittämissä aloitettiin syksyllä 2020.

Kansainvälisyys ja kulttuurinen moninaisuus ovat osa arkipäivää Jyväskylässä. Kaupunkiin tullaan työn, opiskelujen ja perhesyiden takia, mutta myös pakolaisina humanitäärisistä syistä. Jyväskylän kaupunki koordinoi kotoutumisen edistämistä monitoimialaisesti.

Hyvä alku kotoutumiselle on tärkeää ja edellyttää palveluita, mutta myös myönteistä asenneilmapiiriä, jotta jokainen tuntee olevansa tervetullut. Vieraskieliset nähdään Jyväskylässä menestystekijänä ja osaamisressursina ja siksi kaupungin elinkeino- ja työllisyyspalveluiden roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan. Jyväskylä haluaa olla houkutteleva paikka, jonne kansainväliset osaajat ja opiskelijat jäävät. Lisäksi aikuissosiaalityön kotoutumispalvelut vastaavat humanitäärisistä syistä tulevien vastaanotosta ja ensivaiheen sosiaalityöstä. Roolitus vastuiden jakautumisesta kaupungin sisällä selkiytetään tulevina vuosina.

Kotoutuminen on monisuuntaista ja jokainen kuntalainen osallistuu onnistuneeseen kotoutumiseen naapurina, koulutoverina, lapsen koulutoverin vanhempana, työnsä kautta ja satunnaisena vastaanottilijana. Tärkeää on, että kaikkien maahanmuuttaneiden kotoutumisen edistämistä huolehditaan, ja että jokainen

kuntalainen kohdataan yksilönä yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia edistäen. Jokaisen tulee löytää asiat, jotka tukevat hänen vahvuuksiensa löytämistä ja yksilöllistä voimaantumista.

Onnistuneeseen kotoutumisen edistämiseen tarvitaan tiivistä sektorit ylittävää yhteistyötä kotoutujan, kansalaisyhteiskunnan, kolmannen sektorin ja viranomaisten kesken. Kolmas sektori on merkittävä kotoutumisen toimija, joka pystyy joissain tilanteissa julkista sektoria nopeammin reagoimaan yhteiskunnan muutoksiin ja kuntalaisten tarpeisiin esimerkiksi sosiaalisten verkostojen luomisen osalta.

Meneillään on suuria valtakunnallisia uudistuksia, jotka tulevat vaikuttamaan kotoutumisen toimintaympäristöön kunnissa. Valtakunnallinen selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista on tehty TEM:ssä ja sen pohjalta lakia kotoutumisen edistämisestä aletaan uudistaa vuonna 2021. Hyvinvointialueiden muodostus tulee vaikuttamaan maahanmuuttaneiden sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämiseen tulevaisuudessa, ml. kotoutumispalvelut. Työllisyyden kuntakokeilu muuttaa maahanmuuttaneiden työllisyydenhoitoon liittyviä palveluita.

Kotoutumisen edistämishjelmaa on valmisteltu viranomaisista ja sidosryhmistä koostuvassa työryhmässä ja lisäksi kohderyhmän edustajia on osallistunut ohjelmatyöhön. Kohderyhmälle tehtiin kysely syksyllä 2020, jossa heiltä kerättiin kotoutumistarinoita.

Jyväskylässä 25.8.2021

Kotoutumisen edistämishjelman työryhmä

Laura Vääntinen, Elina Hienola, Pia Bärlund, Satu Heikkinen, Tanja Oksa, Kati Seppänen, Mikko Saikkonen, Divya Narang, Tiina Mäenpää ja Jenni Koivumäki (Jyväskylän kaupunki) sekä Ágnes Stojcsics ja Marita Häkkinen (Jyväskylän yliopisto), Nina Björn (Jyväskylän ammattikorkeakoulu), Saara Kiesiläinen (Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimisto) sekä Taneli Minkkinen ja Marja Riikonen (Keski-Suomen ELY-keskus).

2 Kotoutumisen edistämishjelman suuntaviivat

2.1 Valtion kotouttamisohjelma 2020–2023

Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista korvaa PMI Marinin hallituskaudella valtion kotouttamisohjelman. Selonteossa vastataan eduskunnan tarkastusvaliokunnan kotouttamisen toimivuutta koskevan mietinnön TrVM 6/2018 vp. kannanottoehdotuksiin ja PMI Marinin hallituksen ohjelman kotoutumista koskevien linjausten toimeenpanoon.

Selonteon laatimisen pohjana on hyödynnetty laajasti tutkimustietoa, ja se sisältää nykytilan kuvauksen muun muassa maahanmuuttajien työmarkkina-asemasta ja hyvinvoinnista sekä yhdenvertaisuuden ja väestösuhteiden tilanteesta. Lisäksi siinä kuvataan tutkimuksissa ja selvityksissä esiin nousseita kotoutumisen edistämisen kehittämistarpeita.

Kotoutumisen uudistamistarpeita käsittelevän selonteko luo suuntaviivoja ja tekee esityksiä kotoutumisen edistämisen uudistamiseksi siten, että kasvavan maahanmuuttajaväestön osallisuus yhteiskunnassa voidaan varmistaa ja yhteiskunnan isoihin murroksiin, esim. työikäisen väestön vähenemiseen vastaamisessa hyödyntää myös maahanmuuttajien osaamista. Selonteon tavoitteena on kotoutumisen edistämisen kehittäminen kokonaisvaltaisesti huomioiden maahanmuuttajien erilaiset tarpeet, palvelujärjestelmä kokonaisuutena ja väestösuhteiden edistäminen.

2.2 Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä velvoittaa kuntaa järjestämään palveluita maahanmuuttaneille. Lakisääteisiä palveluja ovat ohjaus ja neuvonta, alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma sekä kotoutumiskoulutukseen ohjaaminen. Jyväskylän kaupungissa kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään pääosin kuntapalveluina ja yhteistyössä työ- ja elinkeinopalveluiden kanssa.

Kotoutumislakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain mukaisesti.

Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi ja se vaihtelee henkilökohtaisesti. Tämän ohjelman liitteessä 3 on kuvattu eritaustaisten tulijoiden kotoutumisprosessit Jyväskylässä. Kotoutumisen edistämiseen liittyvät käsitteet on kuvattu liitteessä 1 TEM:n julkaiseman kotoutumisen sanaston mukaisesti.

Maahanmuuttaneen elämä ja kotoutuminen ei tapahdu vain kaupungin palveluissa, vaan tehokkaaseen ja tuloksekkaaseen kotoutumiseen tarvitaan tiivistä yhteistyötä kotoutujan, kansalaisyhteiskunnan, kolmannen sektorin ja viranomaisten kesken.

Kaupungin tarjoamien peruspalveluiden lisäksi palveluita tarjoavat valtion viranomaiset, kuten työ- ja elinkeinopalvelut ja Kela sekä erityisesti järjestökenttä, mutta myös oppilaitosten erilaiset palvelut tukevat maahanmuuttaneiden asettumista Jyväskylään. Erilaiset kehittämishankkeita on meneillään koko ajan, mutta hankkeiden toimintojen juurruttaminen osaksi Jyväskylän palvelutarjonnan kenttää on tärkeää, jottei palvelut jää vain hankkeiden varaan. Kansainvälisen Jyväskylän ekosysteemiä on kuvattu liitteessä 2.

2.3 Kaupunkistrategia ja kytkökset muuhun ohjelmatyöhön

Kotoutumisen edistämishjelma on käytännön toimenpidesuunnitelma, jota peilataan kaupunkistrategiaan. Jyväskylän kaupunkistrategian uudistamistyö on käynnistetty tämän ohjelman kirjottamisen aikana, mutta voimassa olevan kaupunkistrategian kärjet: ”osallistuvat ja hyvinvoivat asukkaat” sekä ”raikas ja kasvava elinvoima” ovat tärkeitä jatkossakin. Jyväskylän kaupunki on strategiassaan sitoutunut tavoittelemaan aktiivisia ja hyvinvoivia asukkaita, kaupunkia, jossa asukkaat osallistuvat asioiden valmisteluun ja toimintaan, ja jossa luodaan mahdollisuuksia omatoimisen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen sekä avataan mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen, terveyteen ja aktiiviseen osallistumiseen.

Vieraskielisten kotoutumisen edistämisen palveluilla on suora yhteys kaupungin strategiakärkiin, ja ne ohjaavat kotoutumisen edistämishjelman tavoitteita ja toimenpiteitä. Maahanmuuttaneet tuovat kaupunkiin elinvoimaa, kaupungin kielivaranto monipuolistuu ja kansainvälisten opiskelijoiden ja osaajien resurssiviisas hyödyntäminen on tärkeää tulevaisuuden kannalta. Asukkaiden yhdenvertaisuutta edistetään ja kulttuurinen moninaisuus otetaan huomioon kaikessa kaupungin toiminnassa.

Maahanmuuttajuus on jokaiselle erilainen kokemus, ja jokaisella maahanmuuttaneella on omat henkilökohtaiset tavoitteensa kotoutumiselle sekä tarve käyttää palveluita omista tarpeistaan lähtien. Kotoutumisen edistämisen yksi haaste on saada kaikki kaupungin peruspalvelut vastaamaan myös vieraskielisten tarpeisiin.

Vieraskieliset huomioidaan laajasti kaupungin ohjelmatyössä, mm. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa ja hyvinvointisuunnitelmassa. Kaupungin turvallisuussuunnitelman yhtenä kärkenä on hyvien väestösuhteiden edistäminen, joka myös osaltaan edistää maahanmuuttaneiden kotoutumista.

2.4 Tavoitteet ja tunnistetut ilmiöt

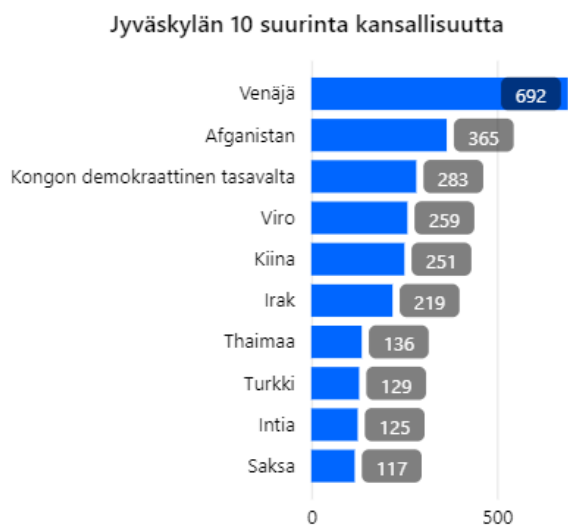
Kotoutumisen edistämishjelman valmistelussa on otettu huomioon ajantasainen tutkimus- ja tilastotieto sekä asiantuntijoiden näkemykset ja maahanmuuttaneiden kokemukset. Ohjelmaa varten kerättiin maahanmuuttaneiden tarinoita (30 kpl) ja saatiin kommentteja kolmannen sektorin toimijoilta. Kerätyn tiedon pohjalta on havaittu neljä laajempaa ilmiötä ja kokonaisuutta, joiden myötä ohjelmatyötä ja sen tavoitteita sekä toimenpiteitä on työstetty.

Havaitut ilmiöt on esitelty eri toimialojen johtoryhmille, jonka jälkeen jokainen toimiala on kirjannut omia tavoitteitaan ja toimenpiteitään liittyen ko. ilmiöön. Havaitut ilmiöt olivat:

- a. Suomen kielen oppimisen haasteet ja opiskelumahdollisuuksien puute
- b. Maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään
- c. Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet
- d. Pitovoiman lisääminen

2.5 Maahanmuuttaneet Jyväskylässä

Vuoden 2020 lopussa Jyväskylässä asui 7723 vieraskielistä, mikä vastasi 5,4 % koko väestöstä. Suurin ulkomaan kansalaisten ryhmä ovat venäläiset, toiseksi eniten oli afganistanilaisia ja kolmanneksi eniten kongolaisia. Virolaiset, kiinalaiset, irakilaiset, thaimaalaiset, turkkilaiset, intialaiset ja saksalaiset ovat kymmenen suurimman kansallisuuden joukossa Jyväskylässä.

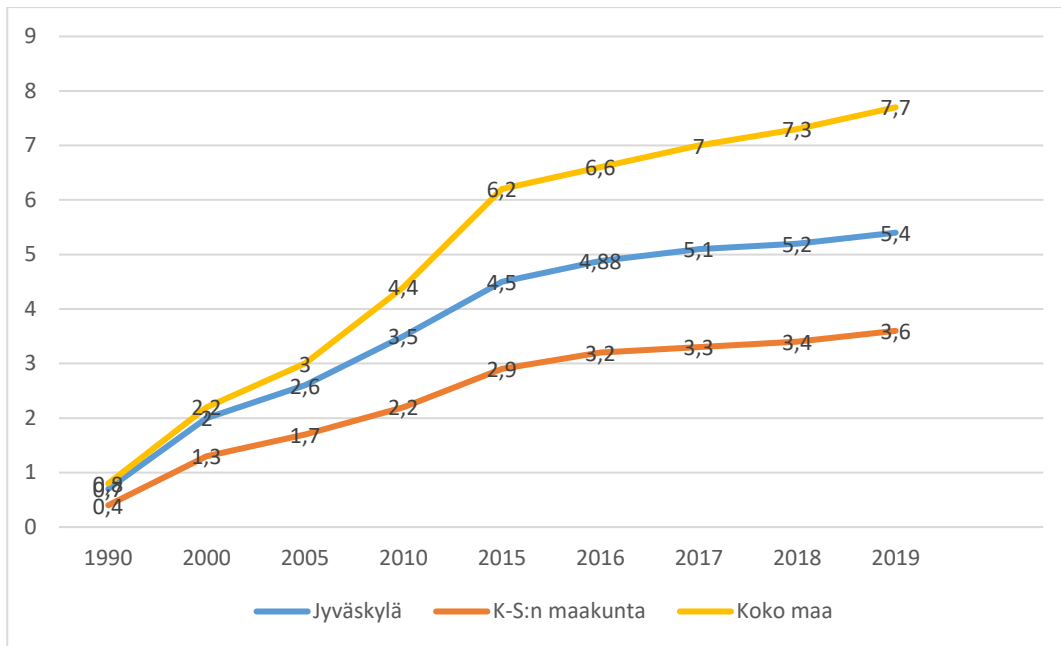

Kuva 1 Jyväskylän 10 suurinta kansallisuutta.

Suurimmat puhutut vieraat kielet Jyväskylässä ovat venäjä, persia/farsi/dari, englanti, arabia ja kurdi. Eri kansalaisuuksien määrä on viimeisten vuosien aikana pysynyt samana, 123 eri kansalaisuutta.

Ulkomaalaistaustaisten osuus kuntalaisista on kasvanut viime vuosina tasaisesti, noin 300 henkilöä/vuosi.

Ulkomaalaistaustaisen prosenttiosuus Jyväskylässä oli vuonna 2019 3,6 %, Keski-Suomessa 5,4 % ja koko maassa 7,7 %. Ulkomaalaistaustaisten määrä on noussut tasaisesti niin paikallisesti, alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Kuva 2 Ulkomaalaisten osuus Jyväskylässä, Keski-Suomen maakunnassa ja koko maassa vuodesta 1990 vuoteen 2019.

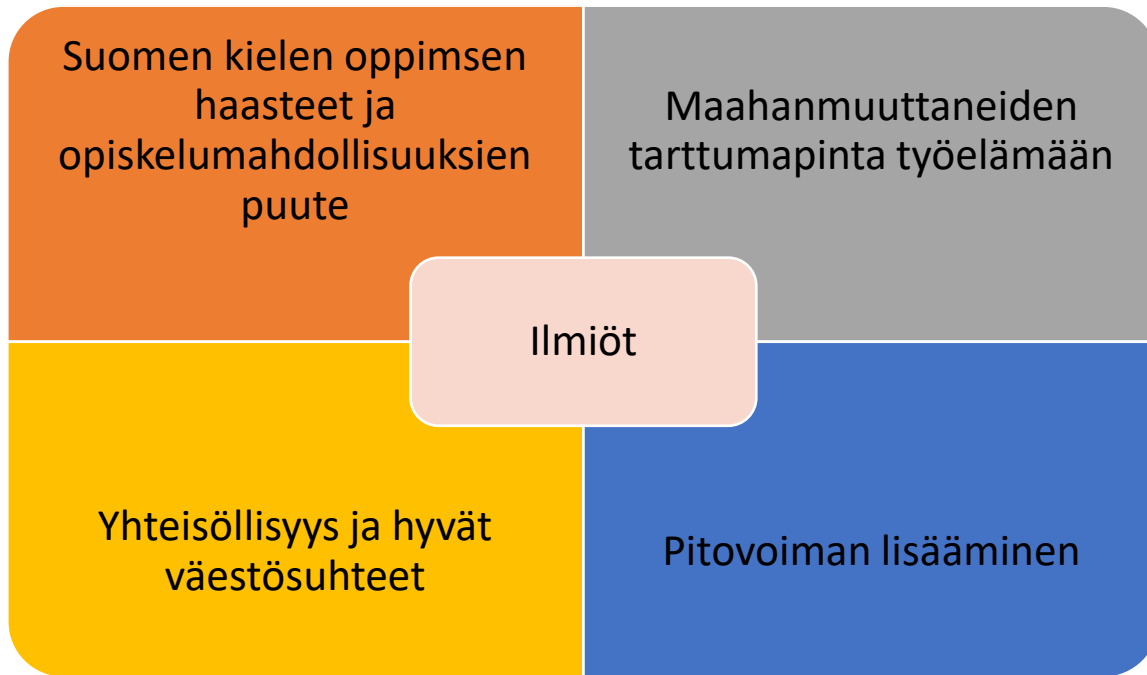
Jyväskylän kaupungin tilastosivujen väestötilasto-osiossa on saatavilla tilastotietoa mm. ulkomaalaisesta väestöstä kansalaisuuksittain sekä väestöstä kieliryhmittäin:

http://www.jyvaskyla.fi/info/tietoja_jyvaskylasta/vaestotilastoja

Vuonna 2019 Jyväskylän yliopistossa, Jyväskylän ammattikorkeakoulussa ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian eri toimipisteissä opiskeli 1800 tutkinto-opiskelijaa, jotka eivät välttämättä näy väestötilastoissa. Lisäksi vuonna 2019 Jyväskylässä asui 1350 Jyväskylän yliopiston, Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian vaihto-opiskelijaa.

3 Ilmiöt

Maahanmuuttaneiden tarinoiden pohjalta esille nousivat ilmiöt, jotka olivat yhdessä muun kerätyn tiedon kanssa kotoutumisen edistämishojelman 2021-2024 tavoitteiden ja toimenpiteiden muodostamisen lähtökohtana. Koontitaulukko eri toimialojen kotoutumisen edistämisen toimenpiteistä löytyy liitteestä 4. Tavoitteiden toteutumista mitataan erilaisilla mittareilla, jotka on koottu lukuun 6 Seuranta ja mittarit sekä liitteeksi 5.

Kuva 3 Tunnistetut ilmiöt maahanmuuttaneiden tarinoiden pohjalta.

3.1 Suomen kielen oppimisen haasteet ja opiskelumahdollisuuksien puute

“Vieraskielisten työllistymisen haasteita ovat suomen tai ruotsin kielen puutteellinen osaaminen ja koulutuksen sekä työkokemuksen soveltumattomuus suomalaisille työmarkkinoille.” (Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, TEM 2021.)

Ilmiötyöskentelyn pohjalta yhtenä edistettävänä teemana nousi suomen kielen oppimisen mahdollisuudet Jyväskylässä. Haasteena nähtiin, että suomen kielen kursseille on paljon jonoja, kurssit ovat liian teoriapohjaisia ja kursseille pääsyyn on byrokraattisia esteitä. Tarvetta olisi nopeammille ja monipuolisemmille suomen kielen kursseille, kuten ulkomaalaisille opiskelijoille sekä työssäkäyville suunnattuja kursseja. Yhtäältä työnantajille tulisi tiedottaa mahdollisuudesta saada tukea työntekijöiden

suomen kielen oppimiseen ja toisaalta myös suomen kielen oppimisen korostamisesta tulisi siirtyä kannustavampaan suuntaan.

Tavoite: Suomen kielen oppimisen mahdollisuuksien lisääminen

Ratkaisuina ja toimenpiteinä suomen kielen oppimisen mahdollisuuksiin voidaan nähdä mm. laaja-alaisemmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet opiskella kieltä niin opintojen yhteydessä kuin työelämässäkin. Erilaisten työelämään suuntaavien yksilöllisten ja ryhmämuotoisten suomen kielen valmennusten lisääminen ja akateemisen suomen kielen kehittämisen mahdollisuudet. Myös kotoutumisajan ohittaneille tulee tarjota suomen kielen opintoja. Riittävät suomen kielen opiskelumahdollisuudet tulee huomioida myös jatko-opintojen mahdollistamisen näkökulmasta.

Toisaalta suomen kieleen liittyviä kielitaitovaatimuksia voidaan tarkastella rekrytoinnissa ja edistää heikommin suomen kieltä osaavien mahdollisuuksia päästä oppimaan kieltä harjoitteluiden ja työkokeilujen kautta. Vieraskielisten palkkaamista ja moninaisuuden edistämistä voidaan tuoda esille kaupungin omissa rekrytoinneissa huomioiden työtehtävän edellyttämä suomen kielen osaaminen.

Kaupunki voi järjestää mahdollisuuksien mukaan myös erilaisia suomen kielen ”kielikerhoja” esimerkiksi yhteistyössä järjestöjen ja kansalaisopistojen kanssa. Tietoa erilaisista suomen kielen opiskelumahdollisuuksista pyritään viestimään entistä paremmin.

Asiakkaita ja vieraskielisiä työkavereita kohdatessa on tärkeää rohkaista heitä käyttämään suomen kieltä. Palveluissa tulkin käytön tarvetta arvioidaan yksilöllisesti.

3.2 Maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään

Työllistyminen määräytyy aina suhteessa työmarkkinoihin sekä työnantajien mahdollisuuksiin rekrytoida. Tällä hetkellä työmarkkinoilta katoaa rutiiniluontoisia työtehtäviä digitalisaation ja robotiikan myötä, mutta toisaalta työmarkkinoille tulee korkeaa osaamista, viestintäosaamista sekä abstraktia ajattelua ja ongelmanratkaisua vaativia tehtäviä. Maahanmuuttaneiden asemaa heikentää usein kielitaidon puute sekä ennakkoluulot ulkomailla suorittua tutkintoa ja osaamista kohtaan. (Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, TEM 2021.)

Ilmiötyöskentelyssä havaittiin, että maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään jää vajavaiseksi ja se johtuu mm. asenteista, positiivisten kokemusten puutteesta, suomen kielen osaamisen vaatimuksista, koulutusvaatimuksista sekä taloudellisista haasteista. Toisaalta maahanmuuttaneiden on myös vaikeampi verkostoitua ja löytää harjoittelu- tai työpaikkoja. Mahdollisuutena nähtiin yritys yhteistyö sekä toisaalta

kokonaisvaltainen työelämän monimuotoistaminen, johon myös Työelämän monimuotoisuusohjelma (TEM 2021) kannustaa.

Tavoite: Lisätään maahanmuuttaneiden mahdollisuuksia päästä työelämään

Ratkaisuina ja toimenpiteinä voidaan nähdä opintoihin liittyvien harjoittelu- ja työkokeilupaiikkojen järjestäminen ja tarjoaminen kansainvälisille opiskelijoille sekä vieraskielisille osaajille kaupunkiorganisaatiossa. Toisaalta harjoitteluiden ja työkokeilujen ohjaajille tulee tarjota tukea ja koulutusta, jotta he osaavat tarjota vieraskieliselle henkilölle riittävän ohjauksen.

Työllistymisen tueksi tarvitaan vahvat työllistymistä ja osaamisen vahvistamista tukevat ohjaus- ja neuvontapalvelut, joita kaupungissa tarjoavat Työllisyyden kuntakokeilu, International Jyväskylä - InfoCenter ja Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus. Arjen sujuvoittaminen ja viranomaisyhteistyön tukeminen omakielisellä ohjauksella ja neuvonnalla on merkityksellistä.

Työelämään kiinnittymistä voidaan tukea perehdytykseen panostamalla ja erilaisten materiaalien kääntämisellä mm. englannin kielelle. Lisäksi erilaiset toiminnallisen kotoutumisen palvelut, kuten moninaiset kielen oppimisen toimintaympäristöt ja toimintatapojen sekä palveluiden saavutettavuus edistävät maahanmuuttaneiden työelämään pääsyä.

Työelämän moninaisuutta voidaan edistää monialaisella yhteistyöllä ja Talent Boost-ohjelmalla sekä yritysten kansainvälisten osaajien rekrytointivalmiuksia kehittämällä. Kaupungin HR:n kanssa voidaan valmistella työvoiman rekrytointiprojekteja tarpeen mukaan.

Edelleen tarvitaan vahvaa yhteistyötä oppilaitosten kanssa sekä oppisopimusmahdollisuuksien esille tuomista niin asiakkaille kuin työnantajillekin. Positiivisten ja realististen tarinoiden ja uutisnostojen avulla voidaan parantaa yleistä mielikuvaa vieraskielisistä osaajista. Lisäksi yrityksille on hyvä kertoa heidän ulottuvillaan olevista tukimahdollisuuksista, joita erityisesti Business Finland tarjoaa.

3.3 Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet

Suomalaisilla työmarkkinoilla tapahtuu etnistä syrjintää ja ulkomaalaistaustaisen on usein lähetettävä monta kertaa enemmän työhakemuksia kuin suomalaistaustaisen, vaikka osaamiset olisivat yhtäläiset. Rakenteellisella rasismilla on erittäin vahingollinen vaikutus ja siksi suomalaista työelämää tulisikin monimuotoistaa. (Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, TEM 2021.)

Yhteisöllisyyden ja hyvien väestösuhteiden luominen edellyttää yhdenvertaisuuden edistämistä, kulttuurisen monimuotoisuuden ja kotikansainvälisyyden näkemistä mahdollisuutena sekä kaksisuuntaisen

kotoutumisen ja vastaanottavuuden lisäämistä. Toisaalta tarvitaan myös avointa viestintää ja kannanottoja, maahanmuuttaneiden kohtaamista yhdenvertaisina kuntalaisina sekä rasismiin ja syrjintään puuttumista. Hyviä väestösuhteita ja yhteisöllisyyttä voidaan edistää esimerkiksi osallisuuden keinoin.

Tavoite: Yhteisöllisyyden ja hyvien väestösuhteiden edistäminen

Toimenpiteitä ja ratkaisuja: Yhteisöllisyyttä ja hyviä väestösuhteita voidaan edistää lisäämällä turvallisuudentunnetta, joka tapahtuu tietoa ja tiedonkulkua lisäämällä. Jyväskylän kaupungin toimialojen välille tarvitaan vahvaa yhteistyötä, jotta mielikuva Jyväskylästä on kansainvälinen ja helposti lähestyttävä. Kaupungin moninaisuus voidaan huomioida tapahtumissa ja puheenvuoroissa tuomalla esille kansainvälisen Jyväskylän osaajat sekä toteuttaa kotoutumista edistäviä tapahtumia, kuten International networking event ja Welcome to Jyväskylä.

Yhteisöllisyyttä edistetään osallistamalla kohderyhmiä mukaan asioiden valmisteluun sekä ottamalla käyttöön ennakkovaikutusten arviointi päätöksenteon tueksi. Riittävän tiedon antaminen erilaisista asioista, kuten päätöksentekojärjestelmästä sekä vaaleista, vahvistaa osallisuutta.

Jyväskylän kaupungin ja kolmannen sektorin välistä sekä sektorit ylittävää toimintaa edistetään rakentamalla Jyväskylään yhteistyöfoorumi, esimerkiksi kumppanuuspöytä. Yhteisen foorumin kautta voidaan edistää moninaisuutta, lisätä ymmärrystä, jakaa tietoa ja vaikuttaa asenteisiin. Yhteistyötä voidaan tehdä myös lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia parantamalla. Yhteistyöfoorumin lisäksi kaupungissa toimii monia kotoutumisen edistämisen verkostoja, joista on koonti liitteissä (liite 6).

3.4 Pitovoiman lisääminen

Maahanmuuttaneet ovat resurssi työelämän tarpeisiin sekä yksi tekijä väestörakenteen tasapainottamiseen. Monimuotoisuutta voidaan hyödyntää taloudellisen kasvun ajurina sekä investointien houkuttelussa. (Selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista, TEM 2021.)

Pitovoiman lisääminen on yksi haasteista, joita ilmiötyöskentelystä nousi. Pitovoimaa vähentää verkostojen puute, isompien kaupunkien houkuttelevuus, suomen kielen osaamisen vaatimukset, motivaation puute ja työpaikkojen vähäisyys. Toisaalta pitovoimaa voidaan edistää nostamalla esiin positiivisia tarinoita, tarkastelemalla yritysten suomen kielen vaatimuksia, muodostamalla kaupunkiin eheät kotoutumispolut ja tuomalla esiin kiinnostavia työpaikkoja.

Kansainvälisten opiskelijoiden osalta pitovoimaa voidaan kehittää lisäämällä heille inklusiota tukevia palveluita, kuten mahdollisuuksia kielen opiskeluun tasolla B2.-C2. Talent Boost -toiminta on käynnistynyt ja sen tavoitteena on edistää kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä pitämistä Jyväskylässä.

Tavoite: Jyväskylän pitovoiman, monimuotoisuuden ja kiinnostavuuden lisääminen

Toimenpiteitä ja ratkaisuja: Jyväskylän veto- ja pitovoima sekä kotoutumisen edistäminen huomioidaan kaupunkistrategian ja talousarvion suunnittelussa. Kiinnostavuutta lisääviä tekijöitä ovat ohjaus- ja neuvontapalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden lisääminen sekä työelämän monimuotoistaminen.

Lisätyökaluina voivat olla mm. monikieliset perehdytysmateriaalit, alkukartoitukset kansainvälisille opiskelijoille ja työvoiman ulkopuolella oleville (esim. kotivanhemmat) sekä työllisyyden edistämisen toimenpiteet ja osaamisen tunnistamisen paikat. Työnantajien tiedon lisääminen oppisopimus- ja palkkatukimahdollisuuksista edistää vieraskielisten palkkaamisen mahdollisuuksia. Myös harjoittelu- ja työkokeilupaikkojen lisääminen edistää Jyväskylän kiinnostavuutta ja ennen kaikkea pitovoimaa.

Pitovoiman lisäämiseksi tarvitaan myös kumppanuuksia ja yhteistyötä sektorit ylittävästi sekä koulutusta työntekijöille ja esihenkilöille monimuotoisen työelämän edistämisestä. Jo olemassa olevia resursseja ja osaamista tulee hyödyntää ja esimerkiksi henkilöstön kieliosaamisen tunnistaminen ja kokemusasiantuntijuuden esilletuominen, voisivat toimia hyvinä välineinä työelämän monimuotoistamiseksi.

4 Maahanmuuttaneiden palvelut Jyväskylässä

4.1 Lakisääteiset palvelut

4.1.1 Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma

Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma ovat osa lakisääteisiä maahanmuuttaneiden palveluja (Laki kotoutumisen edistämisestä (30.12.2010/1386). Alkukartoitus tehdään työttömälle työnhakijalle sekä henkilölle, joka saa muutoin kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain mukaista toimeentulotukea. Lisäksi työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttaneelle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan.

Maaliskuusta 2021 alkaen TE-toimistolle aiemmin kuulunut vastuu alkukartoituksista ja kotoutumissuunnitelmista siirtyy työllisyyden kuntakokeilun myötä Jyväskylän kaupungille. Korvaukset alkukartoituksista ja kotoutumissuunnitelmista haetaan KEHA-keskuksen kautta.

Tilanne	Alkukartoituksen tekijä
Pakolaistaustainen	Aikuissosiaalityön kotoutumispalvelut ja/tai työllisyyden kuntakokeilu
Muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saava	Aikuissosiaalityön kotoutumispalvelut ja/tai työllisyyden kuntakokeilu
Muut maahanmuuttaneet, esimerkiksi kotivanhemmat ja ulkomaiset tutkinto-opiskelijat	International Jyväskylä - Info Centerilta (Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeesta)
EU/ETA-maista työnhakuun tulleet	TE-toimisto ja/tai työllisyyden kuntakokeilu
Työttömät	TE-toimisto ja/tai työllisyyden kuntakokeilu

Kuva 4 Alkukartoitukset eritaustaisille henkilöille tehdään eri paikoissa

Kotoutumissuunnitelma on lakisääteinen asiakirja, johon kirjataan maahanmuuttaneen palvelut ja toimenpiteet, joilla edistetään maahanmuuttaneen kotoutumista. Maahanmuuttaneiden kotoutumissuunnitelmat tehdään työllisyyden kuntakokeilussa, TE-toimistossa tai yhteistyössä aikuissosiaalityön kotoutumispalveluiden palveluyksikön kanssa.

Kunta vastaa alaikäisen ja koko perheen kotoutumissuunnitelmista, ja ne tehdään maahanmuuttaneelle tai perheelle tarvittaessa aikuissosiaalityön kotoutumispalveluyksikössä. Koko perheelle tehtävässä kotoutumissuunnitelmassa yhteensovitetaan perheenjäsenten henkilökohtaiset suunnitelmat, ja sen

tarvetta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota vanhemmuuden edellytyksiin sekä vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeisiin.

Erytyistä tukea tarvitsevien maahanmuuttaneiden, kuten luku- ja kirjoitustaidottomien, kotiäitien ja traumatisoituneiden palvelutarpeen tunnistaminen sekä heille tarjottavien kotoutumista edistävien ja tukevien palvelujen oikea-aikaisuudessa ja tarkoituksenmukaisuudessa tehdään moniammatillista ja monialaista yhteistyötä eri toimijoiden ja sektorien välillä.

Varhaiskasvatuksessa lapselle laaditaan yhdessä huoltajan kanssa varhaiskasvatussuunnitelma, joka toimii alle kouluikäisen kotoutumissuunnitelmana. Esi- ja perusopetuksen valmistavassa opetuksessa kolmen ensimmäisen kuukauden kuluessa oppilaalle laaditaan yhdessä huoltajan kanssa henkilökohtainen oppimissuunnitelma, joka toimii oppilaan kotoutumissuunnitelmana. Asiakirja siirretään oppilaan mukana yleisopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen.

4.1.2 Ohjaus ja neuvonta: International Jyväskylä – Info Center

Vieraskielisiä ohjataan ja neuvotaan kaikissa kaupungin neuvontapisteissä, ja kukin palvelu vastaa oman palvelunsa käyttöön liittyvästä maahanmuuttaneiden neuvonnasta ja ohjauksesta.

Syksyllä 2020 Jyväskylän kaupunki sai Työ- ja elinkeinoministeriöltä erityisavustuksen maahanmuuttaneiden omakielisen matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen. International Jyväskylä - Info Center-hankkeessa on tavoitteena luoda maakunnallinen, kestävä ja monikanavainen malli omakielisen ohjauksen ja neuvonnan järjestämiseksi.

Info Center antaa ohjausta ja neuvontaa arki- ja peruspalveluiden käytössä, viranomaistahojen kanssa asioinnissa, osaamisen tunnistamisessa, työllisyys- ja opiskeluasioissa sekä harrastuksiin ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä kysymyksissä 16 eri kielellä. Hanketta toteutetaan yhteistyössä Info Glorian kanssa.

Palveluiden vakiinnuttamisen kannalta on tärkeää, että palvelukokonaisuutta pohditaan osana kaupungin vieraskielisten palvelukokonaisuutta jo nyt myös hankerahoituksen päättymisen jälkeen.

4.1.3 Kansainvälinen viestintä, tulkkaminen ja kääntäminen

Jyväskylä on kansainvälinen ja siihen halutaan myös panostaa viestinnässä sekä käytännön palveluissa. Jyväskylässä luodaan kansainvälisen viestinnän linjaukset vuosille 2021-2025. Kansainväliselle viestinnälle on asetettu kolme tavoitetta: 1) houkutteleva ja saavutettava Jyväskylä, 2) kielivalinnat ja tyyli tukevat

helppoa tiedonsaantia ja asioiden löytämistä ja 3) kansainvälinen viestintä vahvistaa yhteisöllisyyttä Jyväskylässä ja auttaa osaltaan luomaan kansainvälistä ilmapiiriä kaupunkiin.

Maahanmuuttaneiden palvelujen käyttö voi edellyttää viranomaiselta tulkin varaamista tilanteeseen. Hallintolaki (26.7.1996/586) määrittää, missä asiassa viranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta, mikäli asiakas ei ymmärrä kielilaissa (423/2003) määriteltyä suomen tai ruotsin kieltä.

Tämän lisäksi myös laissa kotoutumisen edistämisestä 5 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta käyttää tulkkausta mahdollisuuksien mukaan myös, mikäli kyse on maahanmuuttaneen oikeuksia ja velvollisuuksia koskevasta asiasta. Jyväskylän tulkkaus- ja kääntämispalvelut hoitaa Monetra.

4.2 Sosiaali- ja terveyspalvelut

Terveystieteiden mukaan jokaiselle Suomessa kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle on annettava hänen terveydentilansa kannalta välttämätön hoito. Kiireellisellä hoidolla tarkoitetaan äkillisen sairastumisen, vamman, pitkäaikaissairauden vaikeutumisen tai toimintakyvyn alenemisen edellyttämää välitöntä arviota ja hoitoa, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai vamman vaikeutumista. Kiireellistä hoitoa annetaan virka-aikana Jyväskylän kaupungin terveysasemilla ja ympäri vuorokauden sairaala Novan päivystyksessä.

Maahanmuuttaneen oikeus julkisiin terveyspalveluihin riippuu oleskeluluvan luonteesta. Jokaisella, jolla on kotikunta Suomessa, on oikeus käyttää julkisia terveyspalveluita. Lisäksi useat palveluntuottajat tarjoavat Jyväskylässä yksityisiä terveyspalveluita.

Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluissa maahanmuuttaneelle varataan tarvittaessa pidempi vastaanottoaika tai käytetään tulkkipalveluita mikäli se on tarpeellista.

4.2.1 Kotoutumispalvelut - Pakolaisten vastaanotto

Pakolaisten vastaanottaminen kuntapaikoille on kunnille vapaaehtoista ja perustuu kunnan ja ELY-keskuksen väliseen sopimukseen. Kunnan ja ELY-keskuksen välisen sopimuksen perusteella ELY-keskus korvaa kunnalle pakolaisten vastaanotosta aiheutuneita kustannuksia osittain täysimääräisesti kustannusperusteella ja osittain laskennallisesti.

Jyväskylän kaupungin pakolaisten kuntapaikkojen määrä on nostettu 150:een vuoden 2021 loppuun saakka. Vuonna 2022 kuntapaikkojen määrä palautuu toistaiseksi voimassa olevaan 50 kuntapaikkaan, ellei toisin päätetä.

Jyväskylässä kaupungin kotoutumispalvelut valmistelee pakolaisten vastaanoton. Kotoutumispalvelut tarjoavat kotouttavia psykososiaalisia palveluita Jyväskylään muuttaville kiintiöpakolaisille, oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoina maahan saapuneille kuntalaisille sekä heidän perheenyhdistämisprosessinsa kautta saapuneille perheenjäsenilleen.

Pakolaisten vastaanottoon liittyvä prosessi sekä pakolaisten terveystarkastus on kuvattu liitteissä 7 ja 8.

4.2.2 Turvapaikanhakijat

Turvapaikanhakijoiden palvelut myöntää pääsääntöisesti vastaanottokeskus, jossa he ovat kirjoilla. Palvelut turvapaikanhakijoille perustuvat lakiin kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746).

Poikkeuksen tekee yli 18-vuotiaiden henkilöiden osalta terveydenhuoltolain mukaisesti kiireellisen hoidon tarpeessa olevat, jolloin ihmiselle on annettava hänen terveydentilansa kannalta välttämätön hoito. Lisäksi poikkeuksen tekee 18-vuotta täyttäneiden kohdalla kiireelliset ja välttämättömät sosiaalipalvelut (sosiaalipäivystys).

Alle 18-vuotiaat vastaanottopalveluiden piirissä olevat ovat käytännössä samojen terveyden- ja sosiaalihuollon palveluiden piirissä kuin kuntalaisetkin. Jyväskylän kaupunki tarjoaa varhaiskasvatuksen paikkoja myös vastaanottokeskuksen kirjoilla oleville lapsille.

Turvapaikanhakijana saapuvalla tehdään sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arvio, mikäli se ei ole ilmeisen tarpeetonta. Turvapaikanhakijana saapuvat asiakkaat ovat saattaneet asua Suomessa jo huomattavasti pidemmän ajan, jonka vuoksi heidän palvelunsa räätälöidään asiakkaan tarpeen mukaisiksi.

4.2.3 Paperittomat

Jyväskylän kaupunki tarjoaa lakisääteistä laajemmat sosiaali- ja terveyspalvelut oikeudettomasti maassa oleville henkilöille, joilla ei ole kotikuntaa eikä voimassa olevaa oleskeluoikeutta Suomessa, sekä paperittomiin verrattavissa oleville henkilöille, joilla on oikeus oleskella Suomessa, mutta heillä ei ole kotikuntaa eikä oikeutta käyttää sosiaali- ja terveyspalveluita. Käytännössä tämä tarkoittaa, että terveyspalvelujen osalta he saavat samat terveydenhuollon palvelut kuin vastaanottokeskuksen palveluiden piirissä olevat turvapaikanhakijat. Asiakkailta peritään asiakasmaksut.

Sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain määrittelemien kiireellisten palveluiden lisäksi paperittomille ja heihin rinnastettaville henkilöille voidaan myöntää yksilöllisen harkinnan jälkeen välttämättömiksi arvioituja tiettyjä sosiaali- ja terveyspalveluita. Paperittomalle myönnettävät palvelut perustuvat aina Jyväskylän kaupungin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilaisen arvioon.

4.3 Koulutus

4.3.1 Kotoutumiskoulutus

Maahanmuuttaneille on tarjolla kotoutumiskoulutusta työvoimakoulutuksena ja omaehtoisena koulutuksena. ELY-keskus kilpailuttaa työvoimakoulutuksena järjestettävän koulutuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaa Keski-Suomen TE-toimisto. Omaehtoista koulutusta tarjoavat useat alueen oppilaitokset ja/tai hankkeet.

Maahanmuuttaneiden luku- ja kirjoitustaidon opetusta järjestää Jyväskylässä useampi taho. Jyväskylän kaupunki ja eri oppilaitokset ovat sopineet käytännön järjestelyistä luku- ja kirjoitustaidottomille maahanmuuttaneille järjestettävästä omaehtoisesta koulutuksesta, UMAKO (Uusi aikuisten maahanmuuttajien lukutaitokoulutus). Lukutaito-opetusta on myös aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheessa sekä alkuvaiheen opetuksessa.

4.3.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta tarjotaan suomen, ruotsin ja englannin kielillä. Maahanmuuttajataustaisen varhaiskasvatuskäisen lapsen, jonka perhe on jäämässä Suomeen pysyvästi tai pitkäksi aikaa, suositellaan osallistuvan suomenkielisiin varhaiskasvatuksen palveluihin, jotta hänen suomen kielen taitonsa kehittyy ennen perusopetusta. Esiopetuksen aikana lapsen suomen kielen taito arvioidaan, tarvittaessa lapsi voidaan ohjata esi- ja perusopetuksen valmistavaan opetukseen.

Myös yli 3-vuotiaille turvapaikanhakijaperheiden lapsille tarjotaan varhaiskasvatusta.

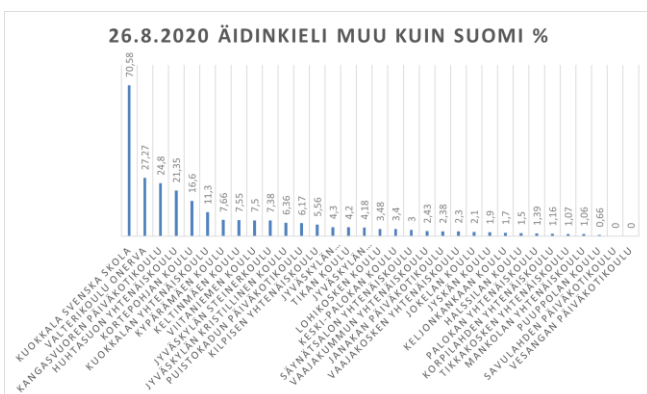
4.3.3 Perusopetus ja aikuisten perusopetus

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttaneille järjestettävästä esi- ja perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Maahanmuuttaneille järjestettävän esi- ja perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta.

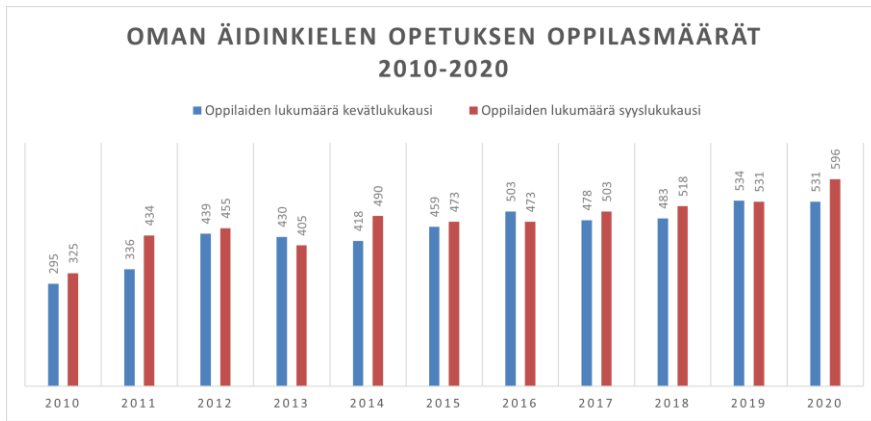
Maahanmuuttajataustaiselle oppilaalle laaditaan esi- ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaan henkilökohtainen opinto-ohjelma, joka voi olla osa kotouttamislain mukaista alaikäisen oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Jos alaikäisen yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve edellyttää, kutsutaan lapsen verkostoon mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilö.

Aikuisten perusopetusta järjestetään maahanmuuttajataustaisille nuorille, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi nuorten perusopetuksessa. 17 vuotta täyttäneet maahanmuuttajataustaiset, jotka tarvitsevat perusopetuksen päättötodistuksen, osallistuvat aikuisten perusopetukseen. Aikuisten perusopetukseen voivat osallistua myös maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka tarvitsevat päättötodistusta päästäkseen jatko-opintoihin. Aikuisten perusopetus koostuu lukutaitovaiheesta, alkuvaiheesta ja päättövaiheesta. Jyväskylässä aikuisten perusopetusta järjestävät Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia ja Jyväskylän kristillinen opisto.

Jyväskylä tarjoaa maahanmuuttaneille oppivelvollisuusikäisille oppilaille perusopetuksen opetus suunnitelman mukaista oman äidinkielen opetusta. Oman äidinkielen opetus tukee oppilaan suomi toisena kielen oppimista. Äidinkielenä muuta kuin suomea puhuvien oppilaiden lukumäärä on kasvanut Jyväskylässä tasaisesti, mikä näkyy alla olevista kuvasta kouluittain sekä oman äidinkielen opetukseen osallistuvien oppilaiden määrästä.

Kuva 5 Jyväskylän koulujen muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvien prosenttiosuudet.

Kuva 6 Oman äidinkielen opetuksen oppilasmäärät Jyväskylässä vuodesta 2010 vuoteen 2020.

4.3.4 Ammatilliset oppilaitokset ja lukiot

Toisen asteen ammatillista koulutusta Jyväskylässä järjestävät Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia, Jyväskylän palvelualan opisto ja Jyväskylän kristillinen opisto. Lukiokoulutusta järjestävät Gradia ja Jyväskylän yliopiston Normaalikoulu. Aikuisten perusopetusta järjestävät Gradia ja Jyväskylän kristillinen opisto. Spesia järjestää ammatillista ja valmentavaa koulutusta nuorille ja aikuisille, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea opintoihinsa.

Monipuoliseen ammatillisen koulutuksen tarjontaan kuuluvat perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot sekä ammatilliseen koulutukseen valmentava VALMA-koulutus. Ammatillisessa koulutuksessa voi myös suorittaa erilaisia lupakortteja, joita vaaditaan suomalaisessa työelämässä. Yleisten lukio-opintojen lisäksi tarjotaan erikoislinjoja ja -polkuja musiikissa, urheilussa, luonnontieteissä, yrittäjyydessä, tiimiopiskelussa sekä kansainvälisessä lukiokoulutuksessa (IB-lukio). Jyväskylän aikuislukio järjestää maahanmuuttajille ja vieraskielisille lukiokoulutukseen valmistavaa LUVA-koulutusta.

4.3.5 Korkeakoulut

Korkeakoulu opetusta järjestävät Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän yliopisto. Koulutusta tarjotaan alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon sekä tohtorintutkintoon johtavana. Avoin ammattikorkeakoulu ja avoin yliopisto tarjoavat myös täydennyskoulutusta eri elämänvaiheissa oleville sekä mahdollisuuden hakeutua tutkinto-opintoihin polku- ja väyläopintojen kautta. Koulutuksia tarjotaan suomen ja englannin kielellä suomalaisille ja ulkomaalaisille sekä ulkomaalaistaustaisille jo maassa asuville opiskelijoille.

Pedagogista opettajankoulutusta tarjoaa ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu suomeksi ja englanniksi sekä yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta suomeksi. Koulutuksia järjestetään myös räätälöidysti kohderyhmien tarpeiden mukaan. Hankkeiden kautta kehitetään ja tarjotaan mahdollisuuksia Suomeen, korkeakoulutukseen ja työelämään integroitumiseen.

Korkeakouluopinnot ovat tarjolla vieraskielisille koulutustausta ja kielitaito huomioiden. Suurimmat vieraskieliset opiskelijaryhmät ovat ulkomaalaiset/ulkomaalaistaustaiset tutkinto-opiskelijat ja vaihto-opiskelijat. Tutkinto-opiskelijat, jotka asuvat Suomessa useampia vuosia saavat pääosin palvelut saapumisvaiheessa ja opintojen aikana korkeakoulusta. Näihin palveluihin kuuluvat esimerkiksi opintojen ohjaus, uraohjaus, kieli- ja kulttuuriopinnot ja opintososiaalisten kysymysten tuki. Taustasta riippuen opiskelija voi tarvita myös kaupungin palveluita. Opintojen edetessä ja valmistumisen lähestyessä kaupungin tarjoamat kotoutumista, integraatiota ja työllistymistä tukevat palvelut nousevat kuitenkin entistä merkityksellisempään rooliin.

Ulkomaalaiset ja ulkomaalaistaustaiset opiskelijat ovat taustoiltaan ja palvelutarpeiltaan moninainen ryhmä. Esimerkiksi Euroopan unionista ja sen ulkopuolelta tulevat, perheelliset, eri-ikäiset, työelämässä jo pidempään toimineet ja jo korkeakoulutetut asiantuntijat tarvitsevat palveluita kotoutumisensa tueksi eri vaiheissa ja elämäntilanteissa.

Ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita ja työntekijöitä neuvotaan hakemaan ulkomailla suoritetuista tutkinnoista rinnastamispäätöstä Opetushallituksesta. Rinnastamispäätöksen saatuaan opiskelijoiden neuvontaa on helpompi kohdistaa, ja he voivat täydentää tutkintoaan Suomessa.

4.3.6 Vapaa sivistystyö – kansalaisopistot ja kansanopistot

Jyväskylässä sijaitsevat vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät runsaasti erilaisia maahanmuuttaneille suunnattuja koulutuksia sekä suomen kielen kursseja. Jyväskylässä toimivat vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat Jyväskylän kansalaisopisto, Jyvälän settlementti ja Jyväskylän kristillinen opisto.

4.4 Työllisyyden edistäminen

4.4.1 Maahanmuuttaneiden työllisyys Jyväskylässä

Työllisyyden edistäminen on yksi tärkeimmistä kotoutumisen edistämisen toimenpiteistä, sillä työ nähdään yhtenä parhaimmista tavoista integroida ihmiset osaksi yhteiskuntaa. Työ luo vahvaa kuuluvuuden tunnetta.

Jyväskylän kokonaistyöttömyysaste oli tammikuussa 2021 15,3 % ja koko Keski-Suomen maakunnan työttömyysaste oli 14,4 % (TEM). Ulkomaalaisten työttömyysaste Jyväskylässä on ollut viime vuodet noin 20 - 35 %, joka on hälyttävän korkea suhteessa kokonaistyöttömyysasteeseen. Työikäisten maahanmuuttaneiden henkilöiden määrä Jyväskylässä on noin 5900 henkilöä.

Työttömyyden kehitys on samansuuntaista valtakunnallisesti, mutta Jyväskylän tilanne on verrokkikaupunkeja hieman heikompi. Vuonna 2020 Covid-19 pandemiatilanne heikensi heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllisyystilannetta entisestään.

Maahanmuuttaneiden työllisyysaste on noussut lähemmäs kantaväestön työllisyysastetta viimeisen kymmenen vuoden aikana, mutta ero työllisyysasteissa on yhä selkeä. 2000-luvun puolenvälin jälkeen maahanmuuttaneiden työllisyysaste on ollut noin 10 prosenttiyksikköä matalampi kuin kantaväestön työllisyysaste. Työttömien maahanmuuttaneiden työmotivaation on havaittu korkeaksi (Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014 –tutkimus), joten tämä ei alhaisempaa työllisyyttä selitä. Tutkimuksen mukaan työttömät maahan muuttaneet hakevat töitä keskimäärin todella aktiivisesti, mutta silti useilla maahan muuttaneiden ryhmillä on ongelmia työllistyä pysyvästi.

4.4.2 Työllisyyden kuntakokeilu

Työllisyyden kuntakokeilu aloitti 1.3.2021 ja sen myötä suurin osa maahanmuuttajataustaisista työnhakijoista on siirtynyt TE-toimistosta kuntakokeilun asiakkaaksi (pl. yrittäjät, avoimille työmarkkinoille työllistyneet ja päätoimiset opiskelijat).

Työllisyyden kuntakokeilun aikana v. 2021-2023 maahanmuuttaneiden kotoutumista edistävästä palveluista vastaa Jyväskylän kaupungin työllisyyspalvelut. Maahanmuuttaneiden palvelut on keskitetty omavalmentajaryhmälle, jonka asiakkaita ovat kotoutujien lisäksi ne, joilla on maahanmuuttajuuteen tai vieraskielisyyteen liittyviä erityisiä palvelutarpeita.

Työllisyyspalvelujen maahanmuuttaneiden omavalmentajat toimivat tiiviissä yhteistyössä muiden kaupungin palvelujen, kuten sosiaalityön, Maahanmuuttajien osaamiskeskuksen ja Info Centerin kanssa. Tavoitteena on rakentaa yhtenäinen, laaja-alainen ja moniulotteinen palveluverkosto maahanmuuttaneille asiakkaille.

4.4.3 Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus

Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus-hanke (ESR) palvelee työttömiä ja työttömyysuhan alla olevia maahanmuuttaneita. Jyväskylän kaupunki sai syksyllä 2020 myös Euroopan sosiaalirahastolta 2,5-vuotisen kehittämishankerahoituksen Maahanmuuttaneiden osaamiskeskuksen perustamiseksi.

Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus tukee vieraskielisiä asiakkaita. Toiminnalla pyritään lisäämään asiakkaiden työelämän perustaitoja ja tunnistamaan omaa osaamistaan työllistymisen edistämiseksi. Käytännössä työ tapahtuu yksilöllisen ohjauksen ja neuvonnan avulla sekä parantamalla kielitaitoa kielivalmennusten avulla. Osaamiskeskus järjestää tapahtumia, teemapäiviä, teemaryhmiä sekä vertaistoimintaa kohderyhmälle.

Palveluita tarjotaan myös työnantajille, joille on saatavilla suomen kielen valmentajan palveluja työpaikalle, ohjausta ja neuvontaa maahanmuuttaneiden työllistämiseksi sekä tukea kulttuurienväliseen vuorovaikutukseen.

Maahanmuuttaneiden osaamiskeskus-hankkeessa kehitetään ja tiivistetään työllisyyttä edistävien toimijoiden yhteistyötä, jaetaan hyviä käytäntöjä ja vähennetään päällekkäisiä toimintoja.

4.4.4 TE-palvelut

TE-toimisto tarjoaa monipuolisia työnvälitys- ja kehittämispalveluita henkilö- ja työnantaja-asiakkailleen.

TE-toimisto tarjoaa asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisia tieto- ja neuvontapalveluja, asiantuntija-arviointeja, ammatinvalinta- ja uraohjausta sekä valmennusta ja työ- ja koulutuskokeiluja. Työnhakijan osaamisen kehittämistä tukee laaja työvoimakoulutustarjonta ja mahdollisuus omaehtoiseen opiskeluun työttömyysetuudella.

Aloittavien yrittäjien on mahdollista saada starttirahaa, koulutusta ja konsultointia. Aloittavien yrittäjien tukena on esimerkiksi Keski-Suomen Yritysidea.

Työnantajille tarjotaan rekrytointipalveluja, koulutusta sekä mm. EURES eurooppalaisen työnvälitysverkoston kontaktit EU/ETA-maihin ja Sveitsiin. Osaavan työvoiman rekrytointi ulkomailta on mahdollista myös työlupapalvelujen avulla. TE-toimisto myöntää palkkatukea työttömän työnhakijan työllistämiseen.

Kotoutumislain mukaan kotoutumista edistäviä palveluja ja toimenpiteitä järjestävät pääasiassa kunta ja TE-toimisto. Kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttaneelle ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä. Työllisyyden kuntakokeilun v. 2021 – 2023 aikana Jyväskylän kaupunki vastaa pääosin kotoutumistoimista kuntalaisilleen, TE-palveluiden huolehtiessa mm. yrittäjien ja työssä olevien palveluista sekä muiden kuin työllisyyden kuntakokeilukuntien maahanmuuttaneiden työvoimapalveluista.

4.5 Muut kotoutumista edistävät ja tukevat palvelut

Jyväskylässä kokoontuu runsaasti kotoutumisen, monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajuuden ympärille kokoontuvia tiimejä ja työryhmiä. Viranomaisverkosto (mm. kaupunki, TE-toimisto, ELY-keskus, Kela, poliisi, verotoimisto, DVV, AVI yms.) on kokoontunut ajankohtaisten asioiden äärelle pari kertaa vuodessa.

Monikulttuurisen nuorisotyön tiimissä on mukana kaupungin yksiköitä, paikallisia yhdistyksiä ja järjestöjä sekä alan opiskelijoita. Tiimi järjestää mm. tapahtumia ja toimintaa nuorille sekä koulutusta heidän kanssaan toimiville tahoille.

Keski-Suomen ELY-keskus kutsuu koolle maahanmuuttaneille maakunnassa koulutusta ja neuvontaa järjestävien toimijoiden verkostoa sekä koko Keski-Suomen ELY-alueen kattavan maahanmuuton ja pakolaisten kuntiin sijoittamisen aluetyöryhmää.

Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli kotoutumisen edistämässä Jyväskylässä. Järjestöt ja yhdistykset, eri seurakunnat ja uskonnolliset yhteisöt sekä liikuntaseurat tukevat maahanmuuttaneiden kotoutumista monin tavoin. Järjestöt hallinnoivat erilaisia projekteja ja hankkeita kotoutumisen edistämiseksi.

Erilaisia kielen oppimisen ryhmiä tarjoavat useat järjestöt. Monikulttuurikeskus Glorian vapaaehtoisvoimin toteutettavaan suomen kielen oppimista tukeva koulutusta järjestetään niin kotivanhemmille, ikäänntyneille, vasta maahan tulleille kuin pitkään työttömänä olleillekin. Lisäksi Monikulttuurikeskus Gloria järjestää paljon muuta kotoutumista edistävää toimintaa.

Paremmiin Yhdessä ry tarjoaa kielen oppimista tukevaa toimintaa Opitaan yhdessä -ryhmässä sekä paljon muuta kotoutumista edistävää toimintaa.

Yhteistyöfoorumi kokoaa yhteen maahanmuuttajajärjestöjä, monikulttuurista työtä tekeviä järjestöjä, opiskelijajärjestöjä, uskonnollisia yhteisöjä, yrittäjäjärjestöjä, urheiluseuroja ja kaupungin toimijoita, jotka tekevät maahanmuuttaneiden kotoutumista edistävää työtä. Foorumi aloittaa toimintansa syksyllä 2021 ja kokoontuu säännöllisesti.

5 Seuranta ja mittarit

Neljävuotista kotoutumisen edistämishjelmaa seurataan säännöllisesti erilaisin määrällisin ja laadullisin mittarein sekä kotoutumisen edistämishjelmaa tehneen työryhmän toimesta neljä kertaa vuodessa. Jyväskylän järjestöjen ja kaupungin välille perustettava yhteinen foorumi ("kumppanuuspöytä") seuraa ohjelman toteutumista säännöllisesti, vähintään pari kertaa vuodessa. Kotoutumisen edistämishjelman tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginvaltuustolle tarvittaessa, mutta viimeistään ohjelmakauden lopuksi.

5.1 Laadulliset mittarit

Kotoutumisen edistämishjelman laadullisina mittareina käytetään aktiivista toimenpiteiden toteutumisen seuranta ja vaikuttavuuden arviointia, joita tehdään kotoutumisen edistämistyöryhmän toimesta. Vaikuttavuuden arvioinnissa lähtötilannetta (tämän ohjelman ilmiöt) verrataan siihen tilanteeseen, mikä on saavutettu siihen hetkeen mennessä, jona arviointia tehdään. Tarvittaessa, mutta viimeistään ohjelmakauden lopuksi, tehdään nykytilan kuvaus sekä palautekysely kohderyhmälle ja sidosryhmille, kuten viranomaistoimijoille ja kolmannen sektorin toimijoille. Ohjelman toimenpiteitä ja mittareita voidaan päivittää tarpeen mukaan.

Koko ohjelmaa tarkastellaan seuraavilla mittareilla:

- Toimenpiteiden vaikuttavuus suhteessa lähtötilanteessa havaittuihin ilmiöihin
- Järjestöjen ja kaupungin yhteinen keskustelufoorumi ("kumppanuuspöytä") tarkastelee kotoutumisen edistämishjelman toteutumista säännöllisesti
- Asiakas- ja sidosryhmäpalautteiden kerääminen ohjelmakauden lopuksi
- Maahanmuuttaneiden kokonaismäärän kehitys Jyväskylässä
- Uusien pysyväisluonteisten toimintatapojen ja palveluiden kehittäminen (lähtötilanteena on tässä kotoutumisen edistämishjelmassa esitellyt palvelut 2021)

5.2 Määrälliset mittarit

Kotoutumisen edistämishjelman tavoitteiden toteutumista seurataan myös määrällisin mittarein, jotka pohjaavat kotoutumisen edistämiskeskuksen kokoamiin tilastollisiin indikaattoreihin sekä mm. Tilastokeskuksen ja Vipusen tilastotietoihin. Määrälliset mittarit esitellään seuraavassa ilmiöittäin.

Ilmiö 1: Suomen kielen oppimisen haasteet ja opiskelumahdollisuuksien puute

- TE-toimiston omaehtoisten opintojen tilastot, työllisyyden kuntakokeilun tilastot
- Suomen kielen opetuksen tarjonta eri kohderyhmille
- Perusopetus
 - S2-opetukseen osallistuvien määrä 1.8.2021
 - Valmistavaan opetukseen osallistuvien määrä 1.8.2021
 - Oppivelvollisuusiän ylittäneiden oppilaiden valmistavan opetuksen keskeytyminen ikäperustaisesti
- Toisen asteen tilastot
 - Aikuisten perusopetuksessa olevien vieraskielisten määrä
 - Valmassa opiskelevien vieraskielisten määrä
 - Lukiossa opiskelevien vieraskielisten määrä
 - Ammatillisessa koulutuksessa olevien vieraskielisten määrä
- Vapaan sivistystyön tarjonta maahanmuuttaneille lukukausittain (tilanne 1.8.2021)
 - Jyväskylän kansalaisopisto
 - Jyvälän kansalaisopisto
 - Jyväskylän kristillinen opisto
- Muut kielikoulutukset ja valmennukset (tilanne 1.8.2021)
 - Maahanmuuttaneiden osaamiskeskuksen suomen kielen valmennukset
 - Jyväskylän kaupungin kielikerhot
 - Paremmiin Yhdessä ry:n tarjonta
 - Monikulttuurikeskus Glorian tarjonta
- Korkeakoulujen mittarit
 - S2-tarjonta
 - Uudet ulkomaalaiset opiskelijat maakunnassa (viimeisin v. 2019): <https://bit.ly/3BczhGm>
 - Läsnä- tai poissaolevat ulkomaalaiset opiskelijat (viimeisin v.2019): <https://bit.ly/2XZHBVz>
 - Suoritetut tutkinnot, ulkomaalaiset opiskelijat (v.2019 viimeisin): <https://bit.ly/2UPiFJA>
 - Alueellinen sijoittuminen, Keski-Suomi (vuosi valmistumisesta, viimeisin 2019), tässä linkissä on otettu muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenä puhuvat: <https://bit.ly/38baeHh>

Korkeakoulujen mittareiden vertailuluvut ovat vuodelta 2019. Vuoden 2019 luvut on esitetty kootusti seuraavassa taulukossa:

Uudet ulkomaalaiset opiskelijat 2019	114
Läsnä- tai poissaolevat ulkomaalaiset opiskelijat 2019	600
Ulkomaalaisten opiskelijoiden suorittamat tutkinnot 2019	123
Alueellinen sijoittuminen	1896

Kuva 7 Korkeakoulujen mittareita vuodelta 2019, lähde Vipunen.

Ilmiö 2: Maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään

Maahanmuuttaneiden työllisyyteen liittyviä määrällisiä mittareita on olemassa useita ja tämän ohjelman seurattaviksi mittareiksi on otettu ulkomailla syntyneiden työllisyysaste Keski-Suomessa ja Jyväskylässä, pitkäaikaistyöttömyysaste, työttömät sukupuolen mukaan, työttömät koulutusasteen mukaan sekä aktivointiaste.

- Työllisyysaste vuonna 2018 oli Keski-Suomessa yhteensä 46,2 ja Jyväskylässä 43,1.
- Pitkäaikaistyöttömyysaste ulkomaalaisten osalta oli 3/2021 yhteensä 219 henkilöä.
- Työttömiä ulkomaalaisia Jyväskylässä oli 3/2021 yhteensä 338 miestä ja 304 naista.
- Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat koulutusasteen mukaan 3/2021 Jyväskylässä olivat: perusaste 186, toinen aste 201, korkea-aste 171 ja tuntematon kouluaste 84 henkilöä.
- Aktivointiaste 3/2021 Jyväskylässä oli 57,8. Työvoimakoulutuksessa oli 268 henkilöä ja omaehtoisessa opiskelussa 496 henkilöä.

Ilmiö 3: Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet

- Maahanmuuttajataustaisten (ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset) kuntavaaliehdokkaiden määrä kuntavaaleissa, ehdokkaiden määrä 1000 asukasta kohden:
 - 2004: 3,6
 - 2008: 4,4
 - 2012: 3,6
 - 2017: 3,3
- Maahanmuuttajataustaisten äänestysaktiivisuus eri vaaleissa, ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset (Keski-Suomi):
 - 2014 europarlamenttivaalit: 26,8 %
 - 2015 eduskuntavaalit: 46,9 %
 - 2017 kuntavaalit: 46,8 %

- 2018 presidentinvaalit: 57,3 %
- Järjestöjen ja kaupungin kansainväliseen kumppanuuspöytään osallistuneiden järjestöjen ja henkilöiden määrä.
- Vieraskielisten lasten harrastaminen Jyväskylässä (luvut Suomen harrastamisen malli-hankkeesta)
- Koettu häirintä (Keski-Suomi, ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset):
 - Keski-Suomi 2018: 28,7, Koko Suomi 2018: 28,4

Ilmiö 4: Pitovoiman lisääminen

- Kaupunkiin muutto- ja poismuuttomäärät
- Palveluiden määrä ja palveluiden käyttäjien määrä
 - Päivähoito/perusopetus eri kielillä
 - Harrastukset
 - Projektien/hankkeiden määrä
 - 25.8. hankerahoituksella Jyväskylän seudulla toimii 21 hanketta liittyen pääasiassa maahanmuuttaneisiin
- Yhteisöt ja niiden määrä
 - Maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusjärjestöt 20 kpl
- Avoimien muunkielisten työpaikkojen määrä
 - Mol.fi-sivustolla 2.6.2021 sivustolla oli 31 englanninkielistä ilmoitusta Keski-Suomessa
 - Kuntarekryssä Keski-Suomen osalta ei ollut yhtäkään englanninkielistä työpaikkailmoitusta 2.6.2021
- Anonyymit rekrytoinnit > HR, kaupunki kokeilee

Johtopäätökset

Kotoutumisen edistämishjelma tehtiin uudella työskentelytavalla, ilmiötyöskentelynä. Ilmiötyöskentelyn pohjalta saatiin kuvaa maahanmuuttaneiden palveluiden ja palvelutarpeiden nykytilasta. Ilmiötyöskentely nosti esille neljä keskeistä ilmiötä, joiden pohjalta lähdettiin miettimään Kotoutumisen edistämishjelman tavoitteita ja toimenpiteitä.

Ilmiöt olivat:

- Suomen kielen oppimisen haasteet ja opiskelumahdollisuuksien puute
- Maahanmuuttaneiden tarttumapinta työelämään
- Yhteisöllisyys ja hyvät väestösuhteet
- Pitovoiman lisääminen

Tavoitteet on johdettu ilmiöistä ja toimenpiteitä toteutetaan poikkihallinnollisesti. Tavoitteiden saavuttamista mitataan sekä määrällisillä että laadullisilla mittareilla. Koska ohjelmaa on lähdetty tekemään hieman eri tavalla kuin aikaisemmin, myös mittareiden luominen ohjelmakauden aikana on tärkeää. Ohjelmakauden aikana valittujen mittareiden toimivuutta tulee tarkastella kriittisesti ja niitä voidaan päivittää tarpeen mukaan.

On kuitenkin todettava, että ilmiötyöskentelyn kautta havaitut haasteet ovat hyvin isoja, eikä kaupunki omilla toimillaan ja ohjelmallaan pysty vastaamaan kaikkein isoimpiin haasteisiin. Toimenpiteet vaativat sekä Jyväskylän kaupungin kansainvälisyysstrategian tekemistä että jopa lainsäädännön muutosta.

Jyväskylän kaupungin tavoitteena on vastata eritaustaisten vieraskielisten palvelutarpeisiin mahdollisimman monipuolisesti. Palveluita kehitetään tarpeenmukaisesti jatkuvasti ja kohderyhmä pyritään osallistamaan palveluiden kehittämiseen aktiivisesti.

Liitteet

Liite 1: Käsitteet

Liite 2: International Jyväskylä – ekosysteemi

Liite 3: Maahanmuuttaneiden palvelupolut Jyväskylässä

Liite 4: Kotoutumisen edistämishjelman toimenpiteet

Liite 5: Kotoutumisen edistämishjelman mittarit

Liite 6: Maahanmuuttajatyön verkostot Jyväskylässä

Liite 7: Pakolaisten vastaanoton käytännöt

Liite 8: Pakolaisten terveystarkastuskäytännöt

Liite 1: Käsitteet

Kotoutumisen edistäminen on toimia ja palveluita, joilla maahanmuuttanut pääsee osaksi yhteiskuntaa. Maahanmuuttaneen ja yhteiskunnan sekä valtaväestön vuorovaikutteista kehitystä edistetään monin tavoin. Kotoutuminen on henkilökohtainen prosessi, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttanut saa uudessa yhteiskunnassa tarvittavat tiedot ja taidot omien tavoitteidensa mukaisesti. Kotoutuminen on ensisijaisesti hyvinvointia.

Kiintiöpakolainen on ihminen, joka on valittu Suomeen vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa. UNHCR ja Suomen viranomaisdelegaatio on tutkinut kiintiöpakolaisen kansainvälisen suojelun tarpeen, ja hänelle on myönnetty jo oleskelulupa ennen Suomeen saapumista. Suomen vuoden 2021 pakolaiskiintiö on 1050 henkilöä. Kiintiöpakolainen muuttaa suoraan kuntaan kuntalaiseksi.

Kuntapaikka. Kunnat päättävät Suomessa itsenäisesti tarjoamistaan kuntapaikoista. Kuntapaikka tarkoittaa sitä, että kunta sitoutuu vastaanottamaan ko. henkilön ja tarjoamaan hänelle asumispalveluita sekä muita kotoutumisen edistämiseen liittyviä palveluita. Kuntapaikka voidaan tarjota sekä kiintiöpakolaiselle että oleskeluluvan saaneelle turvapaikanhakijalle.

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan ja yhteiskunnan sekä valtaväestön vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttaja maahanmuuttanut saa uudessa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja omien tavoitteidensa mukaisesti. Tämä kehitys tapahtuu samalla, kun maahanmuuttajalla maahanmuuttaneilla on mahdollisuus oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

Kotoutumisen edistäminen (ennen: kotoutuminen) on maahanmuuttaneen kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä (viranomaisten, järjestöjen, kansalaisten sekä yhteisöjen) erilaisilla toimenpiteillä ja palveluilla.

Kotoutumisaika on kotoutumislain määrittelemä aika, jonka aikana maahanmuuttaja maahanmuuttanut on oikeutettu erityisiin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin (yleensä kolme vuotta, maksimissaan viisi vuotta) esim. osallistua kotoutumiskoulutuksiin.

Kotoutumissuunnitelma on yksilöllinen tai koko perheelle tehtävä suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joilla tuetaan yksilön tai perheen mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito, sekä muita uudessa yhteiskunnassa tarvittavista kotoutumista edistävästä tiedoista ja taidoista.

Maahanmuuttanut on ulkomaalainen henkilö, joka asettuu asumaan muuhun kuin kotimahaansa pysyväisluonteisesti. Maahanmuuttaneella on oleskelua varten myönnetty lupa asua maassa. Maahanmuuttanut on yleiskäsite, joka koskee eri perustein maahan muuttavia henkilöitä. Maahanmuuttanut on alkanut korvata termiä maahanmuuttaja.

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua kotimaansa ulkopuolella. Hän on joutunut jättämään kotimaansa, koska hänellä on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperänsä, kansallisuutensa, uskontonsa, yhteiskunnalliseen ryhmänsä tai poliittisen mielipiteensä vuoksi. Pakolainen ei saa suojelua omasta kotimaastaan, jonka vuoksi hän hakee kansainvälistä suojelua oman maansa ulkopuolelta. Kaikki kotimaansa esim. sodan, nälänhädän tms. vuoksi jättäneet eivät ole pakolaisia. Pakolaisuuden perusteet tutkii joko Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö UNHCR tai suojelua hakevan vastaanottavan maan ulkomaalaisasioista päättävä virasto, Suomessa Maahanmuuttovirasto eli Migri.

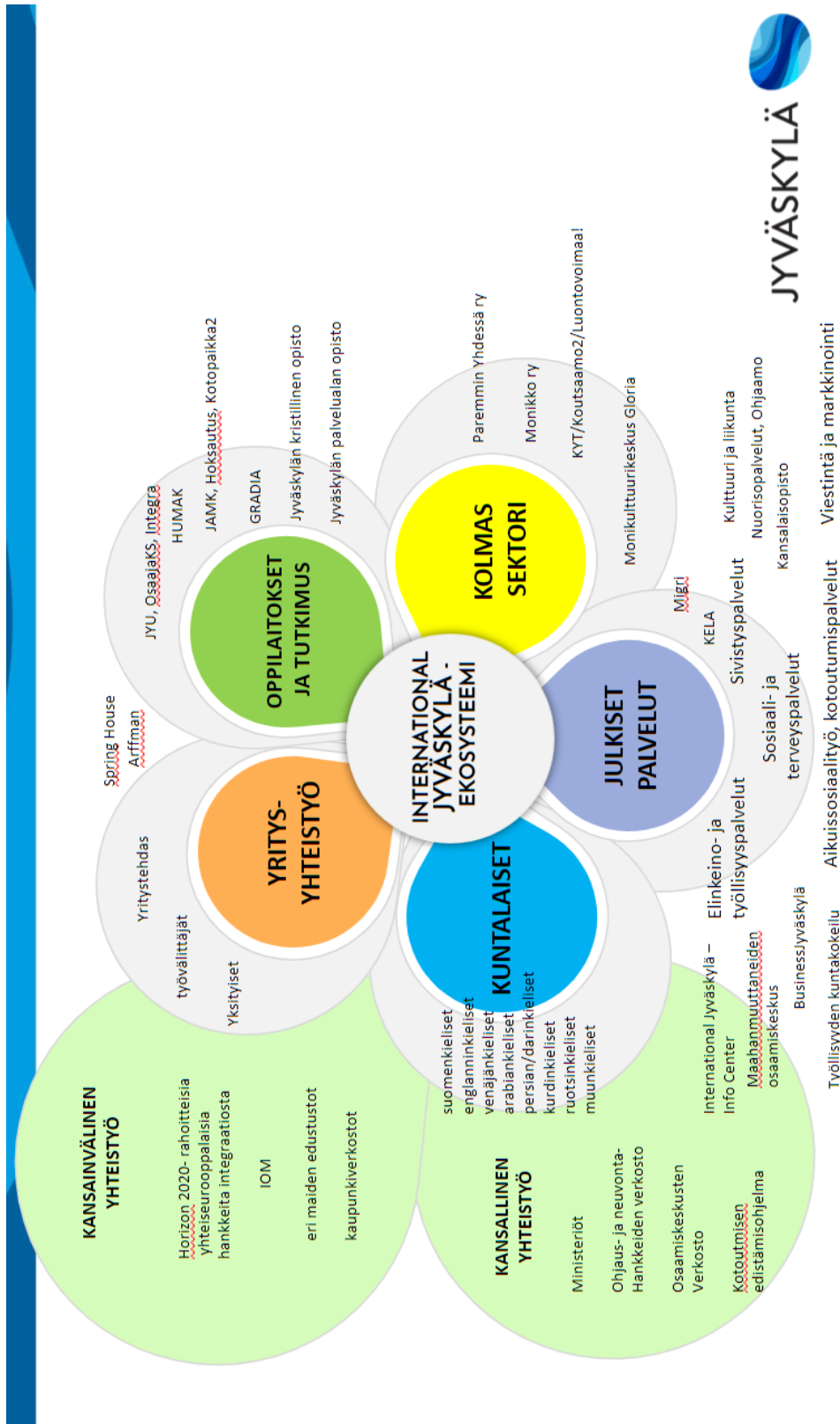
Turvapaikanhakija saapuu itsenäisesti rajan yli ja hakee kansainvälistä suojelua. Kansainvälisen suojelun perusteet tai muut oleskeluluvan saannin perusteet tutkii Migri. Muita oleskeluluvan saannin perusteita voivat olla esim. yksilölliset inhimilliset syyt, toissijaisen suojelun tarve tai perheside. Oleskeluluvan tutkinnan ajan henkilö asuu vastaanottokeskuksessa ja on vastaanottopalveluiden piirissä. Mikäli

turvapaikanhakija saa oleskeluluvan, hän saa kuntapaikan jostain kunnasta, tai voi muuttaa haluamaansa kuntaan itsenäisesti.

Ulkomaalainen tutkinto-opiskelija on ulkomaan kansalainen, joka tulee Suomeen suorittamaan korkeakoulututkinnon. Hänen oleskeluoikeutensa on myönnetty opiskelujen perusteella. Tutkinto-opiskelijaksi voi tulla myös esimerkiksi työsuhteen perusteella (tohtoriopiskelijat). Toisaalta myös EU-maiden kansalaisilla on vapaa liikkuvuus ja täten oikeus tulla opiskelemaan Suomeen.

Ulkomaalaistaustainen on henkilö, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisia ovat myös ulkomailla syntyneet henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ole tietoa Väestötietojärjestelmässä.

Liite 2: International Jyväskylä – ekosysteemi

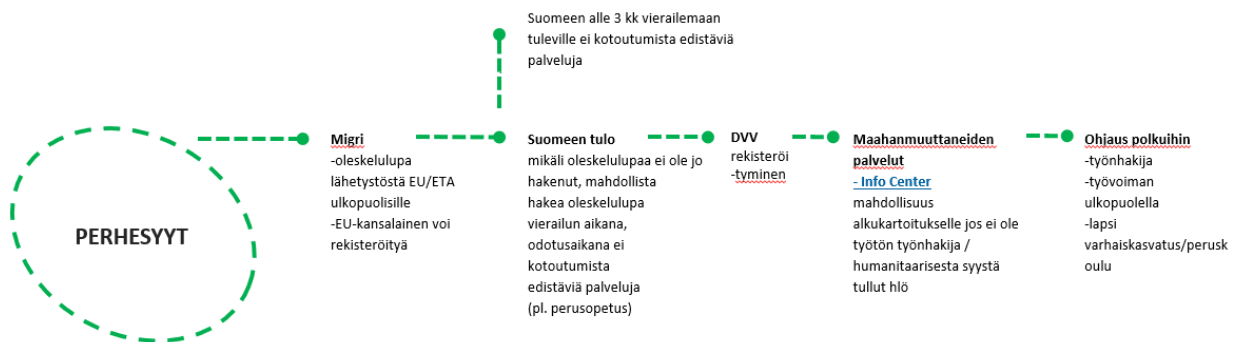
Kuva 8 International Jyväskylä -ekosysteemi

ULKOMAAN KANSALAINEN TYÖNHAKIJANA

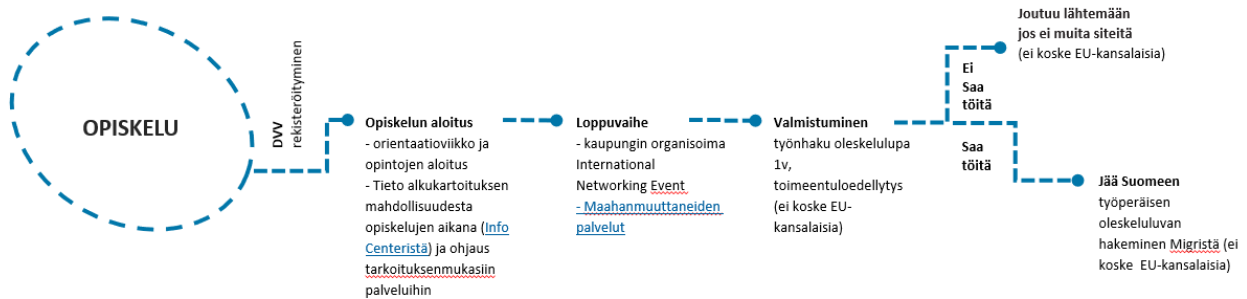
Kuva 9 Ulkomaan kansalainen työnhakijana prosessikuva.

PERHESYYT

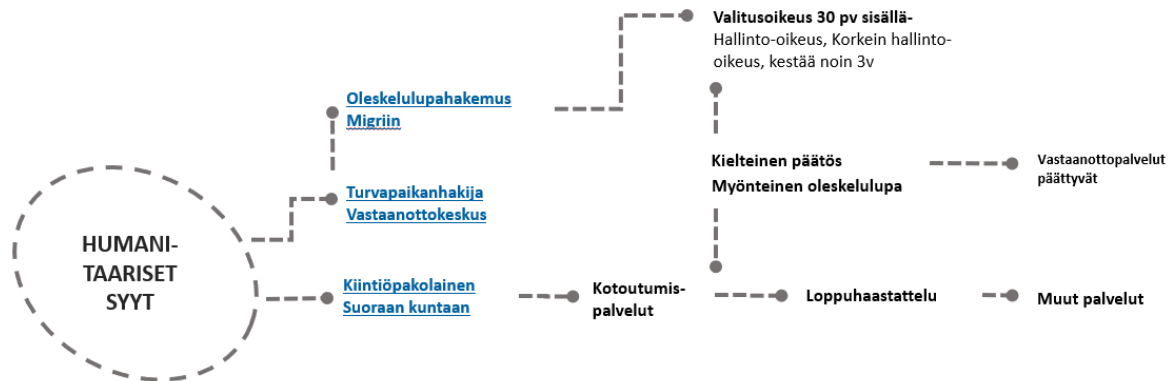
Kuva 10 Perhesyiden takia tulevan prosessikuva.

OPISKELU

Kuva 11 Opiskelijan prosessikuva.

HUMANITAARISET SYYT

Kuva 12 Humanitaarisista syistä tulevan prosessikuva.

Liite 4: Kotoutumisen edistämishjelman toimenpiteet

Kotoutumisen edistämishjelman tavoitteet ja toimenpiteet 2021-2024			
Suomen kielen oppimisen monipuoliset mahdollisuudet	Lisätään mahdollisuuksia päästä työelämään	Lisätään Jyväskylän kiinnostavuutta ja pitovoimaa	Edistetään yhteisöllisyyttä ja hyviä väestösuhteita
Kielitaitovaatimusten kriittinen tarkastelu työelämän näkökulmasta	Työllisyyden kuntakokeilun, International Jyväskylä - InfoCenterin ja Maahanmuuttaneiden osaamiskeskuksen työllistymistä edistävät ja osaamisen vahvistamista tukevat vahvat ohjaus- ja neuvontapalvelut	Veto- ja pitovoiman sekä kotoutumisen huomiointi kaupungin TA-valmistelussa ja kaupunkistrategiassa	Moninaisuuden edistäminen ja ymmärtäminen tiedon jakamisella ja asenteisiin vaikuttamalla > Turvallisuudentunteen lisääminen
Vieraskielisten mahdollisuudet päästä harjoitteluun, työkokeiluun ja töihin ja harjoitella kieltä siellä ja saada tukea ja rohkaisua kielen käyttöön	Arjen sujuvuuden ja viranomaisyhteistyön tukeminen omakielisellä ohjauksella ja neuvonnalla	Ohjaus- ja neuvontapalveluiden saatavuus ja saavutettavuus kaikille tulijoille	Kv-viestinnän kehittäminen toimialojen välisenä yhteistyönä > kansainvälinen ja helposti lähestyttävä Jyväskylä - mielikuva
Asiakkaan rohkaisu suomen kielen puhumiseen	Harjoittelu- ja työkokeilupaiikkoja vieraskielisille osaajille	Alkukartoitukset KV-opiskelijoille ja muille työvoiman ulkopuolella oleville osaajille	Moninaisuuden huomioiminen tapahtumissa ja puheenvuoroissa, esim. esiintyjät/puhujat > tuodaan esille kansainvälinen Jyväskylä ja järjestetään kotoutumista tukevia tapahtumia kuten International networking event ja Welcome to Jyväskylä
Harkinta tulkin käytössä	Työpaikkaohjaajien koulutus harjoittelijoiden ja työkokeilijoiden ohjaajana olemiseen (kielitietoisuus, osaamisen vahvistaminen ym.)	Kumppanuuksien ja yhteistyön lisääminen sektorit ylittävästi	Hankintojen valmistelu kohderyhmä huomioiden
Eritaustaisten henkilöiden monipuoliset mahdollisuudet oppia suomea; erilaiset ja monipuoliset kielikurssit, suomea työpaikalla, kielikerhot	Työvoiman hankinta - hankkeet yhteistyössä	Oppilaitosten ja työelämän yhteistyön lisääminen; harjoittelu- ja työkokeilupaiikat	Osallistaminen asioiden valmisteluvaiheessa, huomioiminen vaikutusten arvioinnissa
Riittävät suomen kielen opiskelumahdollisuudet jatko-opintojen mahdollistamiseksi	Perehdyttämiseen panostaminen ja materiaalia myös englanniksi	Oppisopimusmahdollisuuden ja palkkatuen esille tuominen (työelämän suuntaan)	Tietoa vaaleista ja päätöksentekojärjestelmästä englannin kielellä

	Talent Boost -yhteistyö seuraamalla valtakunnallista Talent Boost ohjelmaa ja osallistamalla paikalliseen yhteistyöhön	Työpaikkojen luominen ja olemassa olevan osaamisen tunnistaminen	Sektoreiden välisen yhteistyön lisääminen esim. perheryhmätoiminta, kumppanuuspöytä järjestöjen ja kaupungin välille
	Yritysten kansainvälisten osaajien rekrytointivalmiuksien kehittäminen	Koulutusta työntekijöille ja esimiehille (monimuotoinen työelämä, kielikoulutus)	Verkostoitumismahdollisuudet, esimerkiksi lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet ja työntajien tapaamismahdollisuudet
	Yhteistyön tiivistäminen oppilaitosten ja työelämän kanssa, jotta rohkeus palkata vieraskielisiä lisääntyisi	ICT-ohjeistus, perehdytysdokumentit, käyttöliittymät, tikettijärjestelmä englanniksi	Monikielinen ja monikanavainen viestintä kaikissa palveluissa esim. omakieliset Wilma-koulutukset
		Henkilöstön kielitaidon parantaminen ja toisaalta monikielisen henkilöstön osaamisen hyödyntäminen kulttuuritulkkeina ja kokemusasiantuntijoina	Ennakkovaikutusten arviointi käyttöön

Taulukossa esitetyt toimenpiteet on kirjattu sellaisina kuin ne alun perin tulivat eri toimialojen johtoryhmien kirjoittamana sekä kohderyhmän tarinoissa esille.

Liite 5: Kotoutumisen edistämisohjelman mittarit

Mittarit tavoitteiden seuraamiseksi			
Suomen kielen oppimisen monipuoliset mahdollisuudet	Lisätään mahdollisuuksia päästä työelämään	Lisätään Jyväskylän kiinnostavuutta ja pitovoimaa	Edistetään yhteisöllisyyttä ja hyviä väestösuhteita
Kielikoulutusten ja -valmennusten tarjonta ja monipuolisuus	Pitkäaikaistyöttömyysaste	Palveluiden määrä ja palveluiden käyttäjien määrä	Vaikutusten ennakoarviointi osaksi päätöksenteon valmistelua
Perusopetus S2-opetukseen osallistuvien ja valmistavaan opetukseen osallistuvien määrä	Työttömät sukupuolen mukaan	Päivähoito/perusopetus eri kielillä	Osallisuus palveluiden kehittämisessä, kumppanuuspöytä
Nuorten perusopetukseen osallistuvien, 17v täyttävien valmistavan opetuksen keskeytyminen ikäperusteisesti	Työttömät koulutusasteen mukaan	Harrastusmahdollisuudet	Osallisuus asuinalueilla esim. Huhtasuon kehittämisshanke lähiohjelma
Toisen asteen vieraskielisten määrä	Aktivointiaste	Projektien/hankkeiden määrä	Lasten osallisuus, harrastusmahdollisuuksien lisääminen ja mittaaminen
Vapaan sivistystyön tarjonta lukukausittain		Maahanmuuttajajärjestö	Kaksisuuntainen kotoutuminen
Korkeakoulujen mittarit: S2 tarjonta, uudet ulkomaalaiset opiskelijat, läsnä- tai poissaolevat ulkomaalaiset opiskelijat, suoritettut tutkinnot, alueellinen sijoittuminen		Avoimien muunkielisten työpaikkojen määrä	Koettu häirintä
		Anonyymit rekrytoinnit	
		Työpaikkailmoitusten suomen kielen vaatimus	
		Ihmisten tyytyväisyys	

Liite 6: Maahanmuuttajatyön verkostot Jyväskylässä

Kotoutumisen edistämiseen liittyvät verkostot		
Verkosto ja koollekutsuja	Koollekutsuja	Tarkoitus
Viranomaisverkosto	Verkoston jäsenet vuorotellen	Verkosto toimii paikallisesti Jyväskylän asioissa, sillä pakolaisten kuntiin sijoittamisen työryhmä toimii maakunnallisesti Verkostoituminen ja tiedottaminen Viranomaistoimijoiden yhteistyö
ELY:n koulutustoimijoiden verkosto	ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntija	Koordinoida ja välittää tietoa ohjausta tekevien työntekijöiden ja kouluttajien kesken maahanmuuttaneille tarjolla olevasta koulutuksesta ja neuvonta/ohjauspalveluista Keski-Suomen alueella
ELY pakolaisten kuntiin sijoittaminen	ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntija	Koordinoida pakolaisten kuntiin sijoittumista ja keskustella maahanmuuton laajoista linjauksista
Laajamittaiseen maahantuloon varautumisen yhteistyöryhmä	ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntija	Laajamittaisen maahantulon varaustumissuunnitelman laatiminen/ylläpitäminen
Alueellinen ETNO	Alueellisen ETNO:n puheenjohtaja	Etnisten suhteiden neuvottelukunta eli ETNO pyrkii vaikuttamaan myönteiseen asenneilmapiiriin ja hyviin väestösuhteisiin järjestämällä tilaisuuksia ja lisäämällä tietoa Suomen monimuotoisuudesta.
International Jyväskylä	InfoCenterin koordinaattori	KS maahanmuuttaneiden ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen yhteistyössä KS kuntien, oppilaitosten, ELY:n, osaamiskeskuksen ja InfoCenterin kesken
Vieraskielisten ja monikulttuurisuuden kumppanuuspöytä	Maahanmuuttaneiden osaamiskeskuksen koordinaattori	Kaupungin ja järjestöjen yhteinen pöytä, jossa voidaan käsitellä vieraskielisten palveluihin liittyviä asioita ja vaikuttaa ruohonjuuritasolta palvelujen kehittämiseen
MOVE-verkosto	Paremmiin Yhdessä ry toiminnanjohtaja	Move-verkosto on monikulttuuristen järjestöjen, yksittäisten maahanmuuttaneiden sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteisen vuoropuhelun ja tiedon välittämisen paikka Keski-Suomessa.
Maahanmuuttajahankkeiden kahvit	Paremmiin Yhdessä ry	Verkosto on maahanmuuttajatyötä tekevien kohtaamispaikka, jossa voi välittää tietoa omasta toiminnasta, keskustella alan ajankohtaisista kysymyksistä sekä luoda yhteistyötä erilaisten asioiden tai tapahtumien ympärille.
Monikulttuurisen nuorisotyön verkosto	Koordinaattori, osallisuus ja yhdenvertaisuus	Nuorisotyön näkökulmia, tiedonvaihtoa ja yhteistyötä

Ystävätöiminnan verkosto	Paremmiin Yhdessä ry hanketyöntekijä	Verkosto on avoin verkosto, joka kokoaa yhteen hankkeita ja tahoja, jotka järjestävät ystävä-, kaveri-, kummi- tai tukihenkilötoimintaa Jyväskylän alueella. Verkostossa pääsee kuulemaan, mitä toiminnan saralla kulloinkin tapahtuu; mitä hankkeita ja millaista toimintaa järjestöillä on käynnissä. Verkoston kautta voi löytää yhteistyökumppaneita ja saada ideoita omaan toimintaan. Verkosto tapaa noin viisi kertaa vuodessa.
---------------------------------	---	--

Liite 7: Pakolaisten vastaanoton käytännöt

Pakolaisten vastaanotto

Jyväskylän kaupungilla on pitkä perinne pakolaisten vastaanottotyöstä ja työtä on uudistettu aktiivisesti. Viime vuosina Jyväskylän kaupunki on ollut mukana kehittämässä valtakunnalliseen käyttöön tulevaa pakolaistaustaisen asiakkaiden mielenterveyden alkuhaastattelun mallia Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen hallinnoimassa Paloma2-hankkeessa sekä kehittänyt jälleen vuokrauksen mallia, jolla pakolaistaustaiset henkilöt saadaan asutettua vuokramarkkinoille tuetusti.

Palvelut perustuvat ensisijaisesti sosiaalihuoltolakiin ja lakiin kotoutumisen edistämisestä. Tarkoituksena on tukea ja edistää asiakkaan kotoutumista ja mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Kotoutumista edistetään järjestämällä tukea jokaiselle asiakkaalle perustuen henkilökohtaiseen palvelutarpeen arviointiin. Palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä yhdessä sosiaaliohjaajan ja tarvittaessa psykologin ja psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa. Asiakassuunnitelman tavoitteet asetetaan yhteistyössä asiakkaan kanssa. Asiakkaita ohjataan tarvittaessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään.

Kiintiöpakolaisten kohdalla työskentely alkaa ennen asiakkaan saapumista Jyväskylään. Kotoutumispalvelut vuokraavat asiakkaalle asunnon, ja asiakkaan saapuessa maahan hänen kanssaan tehdään jälleenvuokrasopimus asunnosta. Asiakkaan asuntoa valmistellaan ja sinne hankitaan välttämättömät varusteet sekä ruokaa ensimmäisille päiville. Asunnon jälkeen vuokrauksen aikana asiakas sitoutuu tiiviiseen asumisen alkuohjaukseen. Asumisen ohjauksen ja neuvonnan toteuttaa sosiaaliohjaaja.

Sosiaaliohjaaja toteuttaa mahdollisen sosiaalihuoltolain mukaiseen asiakassuunnitelmaan asetettuja tavoitteita. Kiintiöpakolaisena kuntaan saapuneet osallistuvat yhteiskuntaorientaatioon. Kiintiöpakolaisia autetaan viranomais- ja muissa välttämättömissä asioissa, kuten rekisteröinti Digi- ja väestötietovirastoon, asiointi terveyspalveluissa, vuokrasopimuksen allekirjoittaminen, kotivakuutuksen tekeminen, ilmoittautuminen kouluun, päivähoitohakemuksen laatiminen, henkilöllisyyskortin hakeminen, pankkitilin avaaminen, lähiasuinalueeseen tutustuminen ja verkkopankin käyttö. Asiakasta autetaan ja tuetaan tarvittaessa myös perheenyhdistämisprosessissa, yhteiskuntaan osallistumisessa sekä taloudellisessa selviytymisessä.

Kaikki kiintiöpakolaiset tapaavat maahanmuuton alkuvaiheessa psykologin tai psykiatrisen sairaanhoitajan. Asiakkaan mielenterveyden arvioinnin, kriisitilanteiden tuen, traumataustan ja oireilun tunnistamisen lisäksi psykologi sekä psykiatrisen sairaanhoitaja tarjoavat asiakkaille supportiivista keskusteluhoitoa, psykoedukatiivista keskustelua yksilö- ja ryhmätasolla sekä ohjaavat asiakkaan tarvittaessa jatkohoitoon. Ensimmäisen tapaamisen jälkeen sosiaalityöntekijä tapaa asiakasta yhteistyössä psykologin tai psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa tarpeiden mukaan.

Päätavoite kotoutumispalveluiden työskentelyssä on asiakkaan kokonaisvaltainen arjen hallinnan saavuttaminen. Henkilö- ja perhekohtaisen työskentelyn lisäksi kotoutumispalveluiden henkilöstö pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin lisäämällä tietoutta maahanmuuttoon liittyvistä kysymyksistä, lisäämällä yhdenvertaisuutta eri sektoreilla ja palveluissa sekä ottamalla kantaa kehittämistä vaativiin käytäntöihin.

Liite 8: Pakolaisten terveystarkastuskäytännöt

Pakolaisten terveystarkastus

Terveysasemilla järjestetään pakolaisille ja turvapaikan saaneille terveydentilaa kattavasti kartoittava terveystarkastus, joka sisältää esitutkimusten lisäksi sairaanhoitajan ja lääkärin vastaanottokäynnin. Pakolaisille terveystarkastus tehdään muutaman lähiviikon aikana maahan tulon jälkeen. Turvapaikanhakijoiden terveystarkastus tehdään vastaanottokeskuksissa ja sitä täydennetään terveysasemalla tarvittaessa, jos henkilö saa oleskeluluvan.

Terveystarkastusten pohjana on Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeet pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden infektio-ongelmien ehkäisystä. Terveystarkastuksen toteutumisen mahdollistaa sujuva ja kiinteä yhteistyö kotoutumispalveluiden sosiaaliohjaajien ja tulkkipalvelun kanssa. Terveystarkastus on kaikille vapaaehtoinen.

Jos saapuvalla pakolaisella on terveydentilassaan vakavia ongelmia, ilmoitetaan hänestä tulovaiheessa sairaalan päivystykseen mahdollisia tarvittavia ensivaiheen hoitotoimia varten.

Jos asiat etenevät normaalia kiireellisyyttä noudattaen, terveysaseman sairaanhoitaja lähettää saapujan omalla äidinkielellä postia, jossa hän ilmoittaa terveystarkastuksen ajankohdan ja antaa ohjeet toimii ennen terveystarkastusta. Kirje sisältää terveydentilan perustietolomakkeen, jossa kysytään kattavasti tietoja saapujan terveydentilasta, sairaushistoriasta ja tämänhetkisestä voinnista. Ennen terveystarkastusta käydään laboratorionäytteenotossa ja keuhkoröntgenkuvauksessa.

Sairaanhoitajan terveystarkastusvastaanotolla aloitetaan luottamuksellisen asiointisuhteen luominen. Tässä yhteydessä kerrotaan tarjolla olevista terveydenhuollon palveluista ja paikallisista käytännöistä palveluihin pääsemiseksi ja niissä toimimisesta. Esite paikallisista kunnallisen terveydenhuollon palveluista annetaan saapujalle hänen omalla äidinkielellään.

Perustietolomake käydään läpi vastaanotolla yhdessä tulkin kanssa ja perehdytään terveyden- ja sairaanhoidon tarpeisiin. Rokotusten tarve selvitetään, ja puuttuvat rokotukset aloitetaan peruskouluiän ylittävien osalta. Sairaanhoitajan tekemän terveystarkastuksen jälkeen asioidaan lääkärin vastaanotolla, jossa terveydentilan kuvaa täydennetään lääkärintutkimuksella. Mahdolliset jatkokäynnit ja toimenpiteet sovitaan. Suun terveydenhuollon asioista konsultoidaan tarvittaessa suun terveydenhuoltoon.

Jos kyseessä on lapsiasiakas, sairaanhoitaja lähettää tiedot myös alueen lastenneuvolaan tai kouluterveydenhuoltoon.

Huhtasuon terveysasemalla toimii maahanmuuttajataustaisille asiakkaille tarkoitettu psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotto. Vastaanotto on päivystysluonteista, ennakolta tehtyä ajanvarausta ei tarvita. Vastaanotolle voi hakeutua itse tai ammattilaisen ohjaamana.